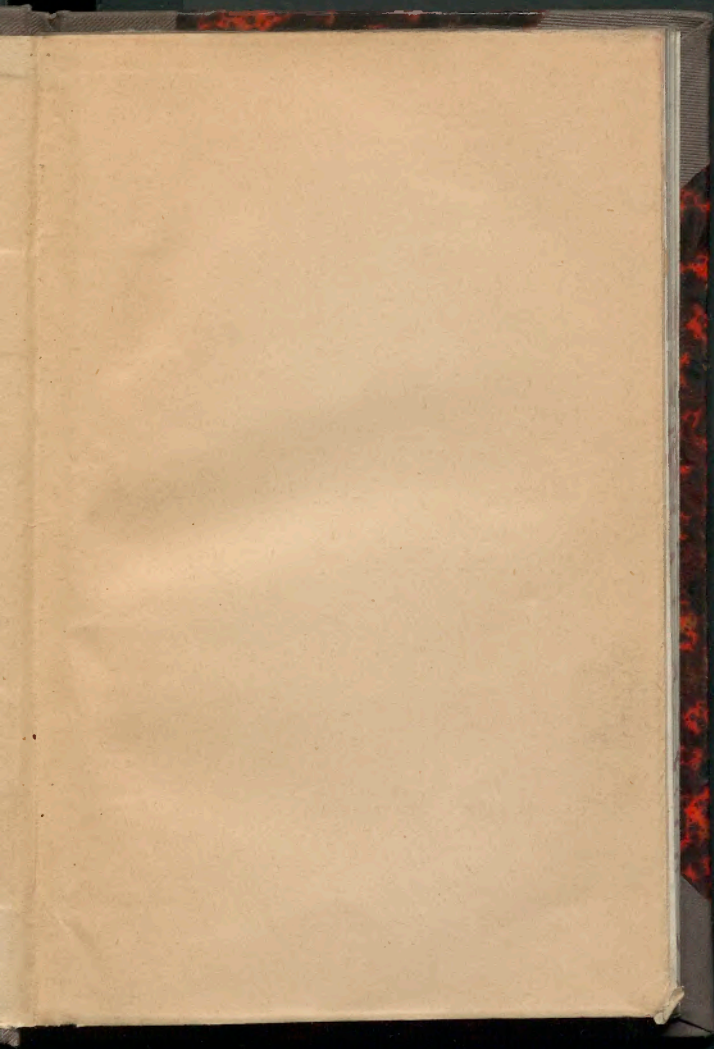

636

The image shows the front cover of a book. The spine is bound in a grey, textured cloth. The main cover area is decorated with marbled paper featuring a pattern of dark, irregular shapes on a black background, with bright red and orange veins. A small, rectangular, off-white paper label is affixed to the top left corner of the cover, displaying the number '636' in a bold, black, serif font. The corners of the book are reinforced with grey cloth.

w. 656.

W. 6

Մ. Կ. Կ. Կ. Կ. Կ.

Գ. Կ. Կ. Կ. Կ.

ՏԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՔԱՀԱՆԱՅ.

ԱՆՍՏՈՆ ԱՉԻՉ ԳՈՒԼՈՒ

ՔԵՕՄԻՒՐՃԵԱՆՅ

ՏԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ

Գ Ա Տ Ա Ն Ա Յ Ն Ը Ն Վ Ա Ր Գ Ը

Վ Է

Ն Ա Տ Ա Տ Ա Կ Ո Ւ Թ Ւ Ի Ն Ո Ւ

ՆԱԶԱՆԸ ԱՅՔԻՐԵԱՆՅ ԳՆԵՐԱՊԵՏՍՈՒ
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ

Վ Է ԻՔԻՆՃԻ ՏԵՓԱ ՊԱՍՄԱ Օ.
ԼՈՒՆՏՈՒ ՏՆՍՈՒՆԵԱՆ Ս. ՆԱԽԱ.
ԳԱՏ Գ. ԸՆ ԲՈՒԽՍԱԹԸ.

Վ Է ՆԱԳՈՒԹՃՈՒՆԵԱՆ Կ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ.
ՄԷՍԱՐԻՅԻ ԻԼԷ

Ի Ս Թ Ա Մ Գ Օ Լ Տ Ա

Ը Ա Ր Գ Ի Յ Է Թ Ա Պ Ի Ա Ն Է Ս Ի Ն Տ Է

1862

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1890

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1890

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1890

1890

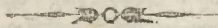
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1890

Ի Լ Ք Ք Ե Լ Ա Մ

Տէր Կոմիտաս Քահանայնն նահատակ օլ-
 մասը՝ զուհուր էթտի Իսթամպուլտա 1707 սե-
 նէտէ , Հոկտեմբերին 25 ինտէ : Պու Աղիղին
 Ալլահա մաքսուլ օլմասը , վէ ինսանլարա բա-
 րի իպրէթ վէրմէսի՝ պունտան աշիքեարէ կէօ-
 րիւնիւր , քի օ կիւնտէն չա՛ պու կիւնէտէ.ք՝
 տէյիւ եալընըղ ուղղափառլար իչինտէ , եա՛
 հէր Միլէթին մապէյնինտէ՝ երանէլի , սուրբ ,
 էվիա , նահատակ , վէ մարտիրոս իամ իլէ
 սէյլէնտիքտէն սօնրա , աղիղ Գերեզմանը հէր
 Միլէթէ զէյարէթ եերի օլմուշուր . վէ չօք
 իլիմտար ատէմլէր ճուճն նահատակութիւնուճու
 եազմըլար պու կիւնէտէ.ք : Պու ալիմլէրին
 պիրիսի վ . հ . Մատթէոս վարդապետ՝ լուսա-
 հոգի Մխիթար Աբբայնն իլք աշակերտլէրի-
 նին պիրի , Տէր Կոմիտասնն թութուլմասընը ,
 վէզիր Տիվանընա չըգմասընը , վէ նահատակ
 օլմասընը թէքմիւ եազմըլարը : Իքինճի՝ թօ-
 քաթլը Տէր Գրիգոր նամ աուսօքելահան քա-
 րողիչ : Իւչիւնճիւ՝ Ճէվահիրճի Մալաքիա
 չէլէպի : Տէօրտիւնճիւ՝ էնիկըլիւ տիրացու
 Եղիազար : Պէշինճի՝ Սեղբոսեան Յովհաննէս
 չէլէպի՝ իթալիանճա Հիքեայէթինտէ : Ինճա-
 մընտա վ . հ . Միքայէլ վարդապետ Չամչ-
 եանց Հայոց Պատմութիւնուն իւչիւնճիւ հա-
 սորունտա Տէր Կոմիտասնն հիքեայէթինի եա-
 զար : վէ լաքին նիճէ զիքր օլան հ . Մատթէ-
 ոս՝ վերջաբանութիւնունտա պէօյլէ սէյլէր .
 “ Պիղ պու քըտար արատըք սահէհինի , վէ
 ,, պիլտիկիփղէ կէօրէ եազարք . էկէր էլ սոյ .

.. ըը քիչն տահն վուքուքսար օլուփ թահքի-
.. քինն եաղարսա՝ պիզիմ քուսուրումուղու աֆ
.. իտեր .. զանն իտերսին քի սու սրբակրօն՝
վէ ալիմ քիչն մարգարէութիւն էսիփ պէյլէ
եազմըշարը . զերա նիճէ քէնտինէ չօք իհօի-
զալը շէյլէր մալիւմ օլմասըղլնուան՝ ծնտան
սօնրա եաղանլար Հ . Մասթէոստան ալըփ
եազտըղլարլնտան , չօք շէյ՝ Տէր Կոմիտասըն՝
կերէք վարքընա միւթալիք , վէ կերէք նահա-
տակութիւնունա , ծնարա տախի պէյան օլմա-
մըշարը : Պու էճիլտէն ճիւմէսինին պատմու-
թիւնու քուսուր կէօրիւնիւր : Իքինճի՝ սէ-
նէլէր պէյան սէկիլաիր օլ հիքեայէթլէրտէ .
նէ թէմնիլ , պիլմէք իստերսէք հանկը սէնէ
Տէր Կոմիտաս ուղլափաւ օլմուլ , նէ՝ վաքիթ
Երուսաղէմէ կիթմիլ , նէ՝ քատար ծնտա էյ-
լէնմիլ , նէ՝ վաքիթ Գործք առաքելոցու ոսա-
նաւոր էթմիլ , ողբունու նէ էճիլտէն սէյ-
լէմիլ , քա՛ջ տէֆա հափիղ օլմուլ , նէ՝ քը-
տար ղէման կիլլէնմիլ էվլէրտէ՝ վէ մէյսանա
չքմըլ , պունլարըն ճիւմէկսի՝ ես հիչ երքուր
իշարէթ էթափկիմիղ պատմութիւն եաղանլար-
տա . եախօթ աղ չօք վարըսա՝ վարքը վէ սէ-
նէսի իլէ եազըլմասըղլնտան օքուհանլար ֆէս-
ֆէսէսէ քալըրլար : Էյ իմսի պու քրտար
քարըշքըլը տէֆ էթմէք իչին եէնիտէն թահ-
քիք վարքընը , վէ նահատակութիւնունու ա-
ղիլ Տէր Կոմիտաս Քահանայըն եազմալա
միւրատ էթաիք : Վէ ներէտէն չքարտըղմըղ
սիւալ օլունուրսա՝ պիլտիլիլիլ . շէյլէ քի պիլ
թիւրլիլ ֆէսֆէսէյէ եէր քալմաղ : Իմսի պիլ
մէլի քի պու էսնալէրտէ իհօիգա էթտիկնուէ

էսկի՞ր քիւթիւքլէրի եօքլամաք աղիզ Տէր Կո-
միտաս Քահանայնն սինսիլէսինէ , վարքընա ,
նահասակութիւնունա , միւճիւզաթլարընա միւ-
թալիք օշան շէյլէրի առյմաք իջին՝ քալաթա
Մօլլասընն վերտիկի Իլամըն սահի՛հ սիւրէթի-
նի պուլաուք . Տէր Կոմիտասըն քէնաի էլ եա-
ղըսը օլարսք Հոսմասաքի օլլունա եաղտըղը
մէքտուպ պուլունաու . Երուսաղէմ մեծաւո-
րու Վէնթայօլ Բաթէրանըն Տէր Կոմիտասըն
շահասէթլիկինէ եաղտըղը մէքտիւպ էլիմիլէ
կէլաի . Փրանսըղ Էլչիսինն 1707 սէնէտէ
Հոսմայա եաղտըղը մէքտուպ մէյտանա չըքսը .
Պէյօլլունա սէրսյ ժամընն Մեծաւորու Յա-
կինթոս Բաթէրանըն 1701 սէնէտէն՝ 1707 սէ-
նէյէտէք Փրանսատաքի Մեծաւորունա , վէ
Փրանսըղ Վէզիրինէ պու մասլահաթլար իւզէ-
րինէ եաղտըղը մէքտիւպար հաղնէ կիպի պու-
լունաու . Էնճամընա Սթանաս վարդապետին
կիւնիւնաէ՝ Տէր Կոմիտասըն սինսիլէսինէ , վէ
վարքընա միւթալիք եհմինլի վէ քեամիլ ատէմ
լէրին շահասէթլիկի հաղըր էլիմիլսէ իաի .
պունա քէղալիք Վանքլարտա օշան քիւթիւք-
լէրին ճիւմլէսինաէ աղ չք շէյ պուլուի՝ ճիւմ-
լէսինի ոււպար էտիպ պու Պասմութիւնու
եաղտըք ճիւմլէնին արղուսունու տէՓ իթմէք
իջին : Պայաղը թիւք տիլինաէ եաղմամըղըն
պայիսի պուտուր , քի չօք քիշիլէր քէնաիլէրի-
նին աղիամասը իջին՝ ըհճա էթալլէր քի պու լի-
տանտէ եաղալըմ

Խոփնճի Կաթնա պատմութեան Եկեղեցիին
Ի Գասաբնի :

Համո ու սենալեր օլտուն Թաղնրը Թաա-
լա հաղրեթլերինին լուծֆու իհանլարնա
քի , Ասթանէտէ Էրմէնի միլլեթիմիզտէն
օլարագ , քենտի ազիզ գուլու Տեր Կոմիտաս
քահանայը պիղերէ հիպա էլլեմիշ , վէ ծնուն
վասիթասըլլա նիչէ նիչէ միւճիւղաթլար իճրա
էթմէքտէ արքի , կերէք նահատակ օլտուղու
կիւնտէ , վէ կերէք արտեր վաղըթլարտա խա-
հիշ իլէ մէզարնա գօշան զիյարէթճիլերին էք-
սերիլեթի պունա շահատէթ էտիպ , շերէֆինի
արթըմագտա արըլար :

Անճագ պու ազիզ Քահանայնն շերէ-
ֆինէ տահա զիյատէ Թագվիլեթ վերէն , րահ-
մէթլի Ամբերեան Ստեփանոս գերապայծառ օլ-
մուշ աուր . վէ ծնուն զայրէթինի մէտհ էթ-
մէտէն սուրամայրլլքի , էօլլէ միւշգիւլ վէ նա-
ղիք էանլերտէ ազիմ արի ճէսարէթ , վէ եօ-
րուլմազ արի ճահարլա մէղբուր Տեր Կոմիտաս
քահանանն վարքնը վէ նահատակ օլմասընը
ոահիհ մահալերտէն Թահգիզ վէ Թէճէսսիւղ
էտերէք պու քիթապճըղը եազմըշ , վէ 1798
Թարիլիսնտէ Ալենատա պատմա էթտիլերէք
միլլեթիմիզէ արի պէրկիւղար պրագմըշ ըսա
տա , վաղըթլար տէվլիլլէ քիթապը մէղբուր

Թիւքէնիայ, արդուլէյէնլէրին պուլամայաճա-
ղը պիր անթիքա կիպի օլմուշ օլտուղունտան.
պէսլէ արդուքէշ քիմսէլէրին մահրում գալմա-
սը գալպիմէ վէ ղիմմէթիմէ էլվէրմէյիպ քիթա-
ար մեզպուրու էինէ հարֆ պէ հարֆ Թէքրա-
րէն պաստըրմայա մէճպուր օլտում :

Խմտի պու հիքեայէյի օգույանլար հէր
հալտէ կէօրէճէք տիրլէր պու աղիզ քահանայ-
նըն տիրլիւ պէ տիրլիւ պէսմուամէլէլէրէ ,
իֆթիրալարա , վէ նահաք էօլլումէ պիլէ գու-
ղու կիպի մազըմլըղըլա սապը էթտիյինի . վէ
խասիմլէրինին տախի գուլանտըզլարը ատավէթ
հիլէ վէ նէֆսանիլէթլէրի . վէ օլու պիրիպի-
րինէ զըտտ հարէքէթլէրին սէպէպինի արաշ-
թըրաճագ օլուրլարսա , աղնոյաճագ տըրլար
քի , պու աղիզ քահանայնըն ճահտ ու ղոյրէթի
եալընըզ սուրբ Աւետարանըն նասիհաթլարըն-
տան , վէ Ագաթանդեղոս քիթապընըն դաշանց
պապընտա եազըլը օլտուղունա կէօրէ Րօմա քիլի-
սէսիլէ սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչիմիղլին Էթտի-
յի գուվլէթլի շարթլար մուճիպինճէ , օ աղիղլին
պուլունտուղու Գաթօլիք իթիգատընտան , վէ
վէրտիյի Թալիմլէրտէն վէ իպրէթլէրտէն այրըլ-
մամըշ սըր . վէ խասիմլէրի տախի օ նասիհաթլա-
րըն վէ իպրէթլէրին զըտտը հարէքէթ իլէ պու
աղիզ Քահանայը հալածէլ էթմիշ տիրլէր : Լսքին
Էրմէնի միլէթ ինտէն օլարագ , աճապա Լուսա-
ւորիչին իթիգատընտան այրըլմագ օլապիլէր մի .

եօղսա ընուն իթիգատընտա պուլունմագ պիր
թէօհմէթ մի օլուր : Պու սէպէպտէն էօթիւրիւ
սահիհ տինտար պուլունանլար Ֆէյիլ վէ նէֆսա
նիյէթ իճրալարընտան իբրահէտիպ, Ալսահըն պու
ազիզ գուլունուն իպրէթինտէն հիսսէ ալմայա ղայ
րէթ էտէճէք տիրէր քի , պէօլէ սօղսու ի
թիգատ , վէ էյի ամէլ իլէ եաշայարագ նի
հայէթ էպէտի ճէննէթտէ սէվինմէյէ տէ լա
յըգ օլալար : Չունքի պէնիմ տէ պու քիթա
պը թէքրար պաստըրմագ իչին չէքտիյիմ ճիւ
ղի ղահմէթտէն մուրատըմ ճանլարըն սէլա
մէթինէ էարտըմ էթմէք տիր :

ԿԱՐԱՊԵՏ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
ԵՆԴՈՒԹՃՈՒԵՆ

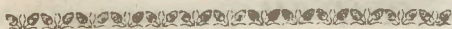
Պ Ի Ր Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

ԱՆԷՂ ՏԵՐ ԿՈՒԽՈՍԱ ՔԱԿԱՆԱԾՆԸՆ ՍԻՆ
ՍԷԼԵՍԻ :

ԱՔԱՆԱՍ վարդապետ Հռոմկ-
լայ Եպիսկոպոսու՝ ՏԵՐ ԿՈՒԽՈՍԱ
ԹՈՒՆՈՒ Սպանեօլ Թէրճիմանը Պա-
րոն ԿՈՒԽՈՍԱ իլէ պերապէր չօդ զահ-
մէթ չէքտիլէրազիզ նահատակըն սին-
սիլէսիսի Թէքմիլ պուլմազա , պիրազ
վազըթ սիւրտիւ պունլարըն զահմէ-
թի : Ինճամընտա Իսթամպուլտա օ-
լան իհտիարլարտան , վէ ՏԵՐ ԿՈՒԽ-
տասըն եաչը Թոռունլարընտան սօ-
րուպ սիւալ էթտիքտէն սօնրա , պի-
րազ քիթապլարտան տախի շէյ պու-
լուպ՝ վէ Պալըքըտա Քէօմիւրճեանց
սինսիլէսիսին մէզար Թաշլարընը Թէֆ-
Թիշ էտիպ՝ սահիհ պուլտուլար , քի-
չըգան դարին սիֆտահընտա , եանի
1600 սէնէտէն սօնրա էկին շէհրին-

տէն Սերգիս իսմինտէ պիր քիչի զա-
 տէ ֆէօմիւրճեանց սոյունտան իս-
 թամսօլա կէլիշ . պու Սերգիստէն
 Նահապետ տօղմուշ . Նահապետտէն
 Մարտիրոս տօղմուշ . պու Մարտիրոս
 տան պիր գրղ էվլատ իրէնէ իսմին-
 տէ՝ վէ իւշ էրքէկ էվլատ տիւնեայէ
 կէլտի . եանիւրեմիա ֆէօմիւրճեանց,
 Կոմիտաս ֆէօմիւրճեանց , վէ Մար-
 տիրոս ֆէօմիւրճեանց . պունլարըն
 փետերի Մարտիրոս՝ Քահանայ իտի .
 Երեմիա՝ Աւագ սարկաւագ սուրբ Գէ-
 որգ ժամրնտա . Մարտիրոս Քահանայ
 օլուպ՝ Աստուածածին ժամրն Աւագ
 քահանայսը օլտու . վէ Կոմիտաս տա-
 խի Քահանայ օլուպ՝ սուլու Մանաս-
 տըր թապիր օլունան սուրբ Գէորգ
 ժամրնըն Աւագ երէցի օլտու . իշթէ
 պու Տէր Կոմիտաս օլ աջիզ Քահանայ
 տըր Ալլահտան իւկիւթլէնմիշ , պու
 աչիզին վարըրնը , վէ նահատակու-
 թիւնունու եազաճաղըզ : Երեմիա Տէր
 Կոմիտասըն պէօյիւք գարտաշը , Երե-
 միա չէլէպի թապիր օլունուրուտու ,
 օգունուշ ատէմ՝ Միլլէթ իմիզին իչին .

տէ , վէ պիւթիւն իսթամպօլտա ա-
տը սայլըը քիշի : Վ . Հ . Միքայէլ
օնուն չօգ մէթհինի էտէր իւջիւնճիւ
հատորունսա : Պունա քէզալիք Քէօ-
միւրճեանց սօյունտան ալիս Վարդա-
պետէր չըզմըտըր : Իմոի սահիհ
տիր քի Քէօմիւրճեանց սօյու պէօյիք
վէ ատը պէլի սինսիլէ իտի իսթամ-
պօլտա :

Ի Բ Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Աշիչ Տէր Կոմիտաս Քահանայնքն Կենճ
Եաշքնաս Ընդպիշէ օլմասը :

Իմոի իսթամպօլտա վլանկա սէմ
թինտէ 1686 սէնէտէ Ալլահըն ազիզ
գուրու Կոմիտաս՝ նամտար Քէօմիւր-
ճեանց սօյունտան , Եանի Տէր Մար-
տիրոս Քահանայտան վէ Յուլիթա-
տան , աիւնեայա կէլտի . տահա չօ-
ճուղ իքէն պազը նշանէլէր կէօրիւն-
տիւ իւզէրինտէ , քի պէյան իտէր ի-
տի նիճէ Ալլահ էֆէնտիմիզ թաթը
նազար իլէ պագըպ էարաթ մըշտը պու

ազիզ ճանր: Արտաքին սրճաթը պար-
 կեշտ վէ թաթը պագըշը . թապի-
 աթախէ միլայիմ վէ քաղաքավար .
 զէյն աջոգըղը ալէ . վէ հոգևոր շէյ-
 լերէ օլ գատար հավէսլի , քի հէր
 ալիմ քիշիաէն պիր ալիմ սէօհպէթ
 իշիթմէք արղուսինտէ իտի , վէ նէ
 գատար հոգևոր քիթապլար օգուրսա՝
 տայմա օգուտուղունու Ֆիքրինտէ
 զապթ էթմէկէ չապալարըտը . վէ
 պիրտէ թաթը սէսէ մալիք օլտու-
 ղունտան՝ հոգևոր Շարականլարը , վէ
 Տաղլարը չօգ տէֆա սէօյլէտիկինտէն ,
 էզպէր էօյրէնմիշիտի : Հէր քիշի
 աղնայապիլը պէօյլէ ազիզ էվլատըն
 ճահիլիք երլարը նիճէ կիւնասըզ
 կէչէպիլը . ալէլխուսուս հին և նոր
 կտակարանա օլ գատար սէվտա վէր-
 միշիտի , քի չօգ առէմլէրին շէհատէթ-
 լիկինէ կէօրէ հէման տէյէպիլըրիզ քի
 տիլտէն պիլըրիտի : Պու թարղ ար-
 զուլեր վէ հավէսլէր իլէ իլք երլա-
 րընը կիւնասըզ կէչըրիպ Ալլահըն
 ազիզ գուլու՝ տահա էօլունճա գրոց
 աշակերտ օլմագ իչին , նիճէ Տէր Գրի

գոր թարիֆ էտէր պատմութիւնուն տա, Սնթէսլի Մինաս վարդապետէ աշակերտ օլտու . Քերականութիւն վէ Ճարտասանութիւն դասը ալտրդտան սօնրա՝ պիրազ տա փիլիսոփայական իլիմէրէ հավէս սրագտը . վէ Աստուածաբանութիւնու տախի էլէ կէ թիրիսլ թէմիզ ֆիտան կիսլի ալէմին իչինտէ սէջիլը իտի :

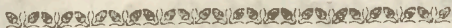
Ի Ի Չ Ի Ի Ն Ճ Ի Ի Պ Ա Պ

Աշէշ Տէր Կոփասաւն Քահանայ օլմասը :

Պու թարզ թէրպիյէ օլան եի կիթ հերնէ թիւրլիւ մէճիստէ պուլունսա՝ էթրաֆըն եիւրէկին հէլպէթ քէնտինէ չէքմէլիտի . վէ հաթթա պէօյլէ օլտու . զիրա տահա տիւնէայա կիրմէմիշիտի կերէք խըսըմ ագրասլալէրի , կերէք տօսթլարը արզու իտէրլէրիտի պու ազիզին Քահանայ օլմասընը : Իմտի թէզվարի Քայսերիտէն կէլմէ Հուռի իսմինտէ պիր կոյս զըզ իլէ նշաննայրպ պսակ էթտիրտիլէր : վէ

չօգ վագրթ կեչմէյիս Թօգաթ առաջ
 նորդու կիրակոս եպիսկոպոստան Քա-
 Տանայ էթ տիրտիլէր ճիւմէնին լայրգ
 կէօրմէ սի , վէ իսթէմէսի իւէ : Նոր-
 ընծայլըղընըն իւք երլլարընտան նէ
 թիւրլիւ բարի իպրէթ վերտի իսէ ժու
 զովուրդա՝ պունտան աղնայապիլիբիզ ,
 քի չօգ զէման կեչմէտի՝ Սւադ քահա-
 նայ օլտու սուրբ Գէորդ ժամընա : Չօգ
 եէմինի շահաթլար իգրար էթմիչլէր
 տիր քի , Տէր կոմիտաս քարոզ վէր-
 տիյի վագրթ՝ ժամտա զանն օլունու-
 ըուտու քի Յօհան Ռսկեբերան սէօյ-
 լէյօր . վէ օլ տերէճէտէ ալէֆլէնիր
 իտի եիւրէյի՝ քի քէնտիսի աղլէրիտի ,
 վէ ճէմաաթիտէ աղլէտիր իտի . ա-
 լէլ խուսուաչարչարանք իւղերինէ կը-
 տակ սէօյլէտիկինտէ՝ Տէր սէմ թտէն
 դօշարլարըտը իշիթմէկէ պու աղիզի .
 վէ ժամտա գալապալըգտան օթու-
 րաճագ եէր պուլունմազըտը . պուն-
 տան տախի պէյան տըր Տէր կոմիտա-
 սըն ալիմ քարոզիչ օյմասը , քի նիճէ
 Տիքեայէթինի եազանլար թարիֆ ի-
 տերլէր՝ պէօյիւք պիր գըսկանճըզ կիր-

մէյէ պաշատը ել սայրը Քահանայ
լարա՝ շէօյէ քի ներհտէ սեօճպէթի
օլուրսա , աշաղա վրւուրլարըտը , վե
ժողովուրդուն նազարրնտան տիւղիւր-
մէկէ ճահտ իտերլէր իտի :

Տ Ե Օ Ր Տ Ի Ի Ն Ը Ի Ի Պ Ա Պ

Ա Ղ Ե Ղ Տ Ե Ր Կ օ մ փ օ ւ օ ւ օ Ք օ հ օ ն ա յ ն ը ն ո ւ ղ
ղ ա մ օ ր օ ւ օ լ ճ օ ս ր :

Ա լ ճ օ հ ֆ է ն տ ի մ ի զ ի ն ե օ լ լ ար ը պ ի ր
ճ ան ը ք է ն տ ի ն է չ է ք մ է տ է՝ Թ ա ա ճ ի ւ պ
տ է պ ր ա գ ը ր ի ն ս ան ը . Տ Ե Ր Կ օ մ փ օ ւ օ ւ օ
Ա լ ճ օ հ ֆ է ն տ ի մ ի զ օ տ է ն ա լ տ ր ը ղ տ ա
ղ ան ղ լ ար ը ի ղ է Թ տ ի կ ի ա ս ի ր լ է ր տ է՝ Ե Ջ
մ փ ա ծ ի ն Կ ա Թ ո ղ ի կ օ ս օ ւ ի լ է Հ ո ո մ ա
Հ ա յ ր ա պ ե տ ի պ է օ յ ի ւ ք պ ի ր տ օ ս Թ լ օ լ օ զ
է տ է ր լ է ր , շ է օ յ է ք ի՝ օ ն ի ք ի ն ճ ի Ե ն ն օ լ
կ է ն տ ի օ ս Հ ա յ ր ա պ ե տ տ է ն կ ի ւ ղ է լ պ ի ր
ա Թ ո ւ փ է շ ք է շ օ լ ւ ւ ն օ ւ ր Ն ա Տ ա ղ ե տ
Կ ա Թ ո լ ղ ի կ օ ս ա 1699 ս է ն է տ է : 1698
ս է ն է տ է տ է մ ա յ ի ս ի ն 8 ի ն տ է Ս օ ւ ա Տ ի
ն ա մ ի ն տ է Մ է լ ք ի ս է ղ վ ար ղ ա պ ե տ Պ ա տ
ր ի ա ը ղ օ լ ւ ր Ի ա Թ ա մ ա ղ օ լ ա . օ ն պ է շ ա յ

Պատրիարզըզ էտիպ ուղղափառու-
 թիւն քարոզել էտէր . վէ պունա
 զանաաթ էթմէյիպ՝ արարողութիւն
 լարը տախի ուղղափառճա եիւրիւտիւր
 ժամլարտա : 1699 օէնէտէ Յուլիսին
 23 իւնտէ Մելքիսեղի աթոռունտան
 տիւշիւրիւպ՝ Քիւրտիստանը Մխիթար
 վարդապետի Պատրիարզ էտէրլէր .
 պու տախի Մելքիսեղին եօլունճա
 կիտէր, շէօյլէ քի պու իքի Պատրիարզ-
 լարըն կիւնիւնտէ պէօյիւք վարդապետ-
 լէր կէրէք Աստուածաճին ժամընտա,
 վէ կէրէք սուրբ Գէորգ ժամընտա հէմ
 քարոզ վէրիւրլէր իտի, հէմ Պատա-
 ըագ էտէրլէր իտի : Պունլարըն պիրի-
 սի նամտար էրդիւրիւմիւ Առաքելեան
 Խաչատուր վարդապետ իտի Փրօփա-
 կանտա թարիֆ օլան դպրատուն էվ-
 լատը : Պու Խաչատուր վարդապետ ի-
 տի Նահապետ կաթողիկոսա զիքը
 օլան աթոռու կէօթիւրէն . վէ ալիմ
 ատէմ օլտուղու՝ քիթապլարընտան
 մալիւմ օլտուղտան մատէ՝ Մխիթար
 Աբբայնըն տախի սէվկիւլիւ տօստու
 իտի . վէ Մխիթար Աբբայտա պու

կինսկերտէ Խաթամայօլտա իտի , վէ
 ժամարտա քարոզ վերիը իտի : Տէր
 Կոմիտասա քի չօճուգլուգտան բարի
 հավէս վերիմիշ իտի ալիմկեր իլէ կէօ-
 ըրիւմէք , վէ ծնլարտան իմաստու թիւն
 էօյրէնմէք , թէզ վարի պէօյլէ ախմ-
 լերտէն իպրէթ ալըպ' նէ գատար Հոռ
 մա վարդապետու թիւնունա գարջը
 շէյ վարըսա ճիւմկէսինի պրրագըպ ,
 ուղղափառլըղը գապուլ էթտիքտէն
 սօնրա' պաշատը ժողովուրդունա տա-
 իտի քարոզել էթմէկէ , նիճէ Գալա-
 թա Մօլլատընըն Խլամընտան աշիքեա-
 ըէ կէօրիւնիւր' պու սէօզլերինտէ .
 “ Մէզհէպի Էրմէնիտէն խուրուճ վէ
 ,, աինի էֆրէնճէ տուխուլ . վէ այնի
 ,, էֆրէնճի իճրա , վէ նիչէսին տա-
 ,, իտի իզալ , վէ Միլէթի Էրմէնիյի
 ,, իզալէ պայիս օլուպ ,, ևայն : Պու Խ-
 լամըն թէքմիլինի կէօրիւրիւզ ծնսէքի
 զինճի Պապտէ :

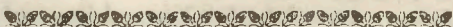
Պ Է Շ Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Ուղղափառւորն սերունդն իսկ
 պօլտա :

Մխիթար Պատրիարզը զաւտը-
 րըպ թէքրար Մէլքիսեղ վարդապետի
 Պատրիարգ էթտիլէր . իբնճի տէ-
 ֆա Պատրիարգ օլմասը Մէլքիսե-
 դին՝ տահա զհատէ սերպէսթլիք վէր-
 տի ուղղափառւորա , շէօյլէ քի զանն
 օլունուրուտուազ վագիթտէպիւթիւն
 Միլլէթ Հռոմա դաւանութիւնունու
 աշիքեարէ զապուլ իտէճէք : Վէ
 հաթթա պու էսնատէ , էանի 1701
 տէ պաշատըլար Ֆրէնկճէտէն քի-
 թասլար թէրճիւմէ էտիպ պասմա
 էթմէկէ իսթամպօլտա : Վէ քրիս-
 տոնէական վարդապետութիւն , Թուլ-
 մա Գեմբացի թասլիը օլան քիթապ,
 Մտածութիւն , Խոկումն վարուց , Բու-
 րաստան աղօթից , Լայն , Ճիւմէսի-
 նին գօյնունտա պուլունուրուտու :
 Պու դատար ուղղափառւորն սեր-

պէսթիկի հէլ հէլայէթ պիր գավկա
 չըգարաճաղըտը իսթամպուլտա . վէ
 պէօյէ սեվինճի կիւնէր գարա եասա
 պաթաճաղըտը . վէ լաքին նիճէ տէ
 նիզտէ կէզէն՝ կիւզէլ հավայը կէօ-
 ըիւնճէ ֆուրթունայը ուզագ պէլէր ,
 պունա քեզայիքտէ ուղղափաւլար բա-
 հաթըգ վագթինտէ՝ ֆուրթունայը
 կէօզէտէմէտիլէր : Էտիրնէ առաջնոր-
 գու Եփրեմ վարդապետ իքի տէֆա
 Պատրիարդ օլմուշուտու իսթամպուլա
 1684 սէնէտէ , վէ 1692 սէնէտէ :
 Իմտի իսթամպուլուն թէվաթուրլու
 խապերլէրինի ալտըգտա՝ պիր Ֆըր-
 սանտ արարըտը Մելքիսեդ Պատրիար-
 գը գալտըրմաղա , վէ քէնտիսի Պատ-
 ըրարգ օլուպ՝ իւչիւնճիւ տէֆա պիր
 էյի նիզամ վէրմէկէ : Իշէր պու թա-
 ըրգտէ իքէն Էտիրնէտէ իւչ Տէրտէր
 Եփրեմ վարդապետ իյէ հաւասը իւ-
 զէրինէ սէօհպէթ իտէր իքէն , Տէր-
 տերլէր Հոոմպ գաւանութիւնունա
 եան չըգտըլար . Եփրեմ վարդապետ
 պունլարը նզովէլ հտիպ իսթամպուլա
 Մելքիսեդ Պատրիարգա կէօնտէրտի ,

քի հէմ նզովել էթսին , հէմ քիւ
 րէկէ գօսուն : Պատրիարգ պու Տէր-
 տերէրտէ զապահաթ պուլմայրայ՝ ա-
 ըայա կիրիպ պարըշտըրմագ խթէտի .
 վէ չիւն քիւ Վէզիր ինէ տէ կէօրիւշէ-
 ճէք իտի Խտիրնէյէ եօլձու օլտու իսէ՝
 Եփրեմ վարդապետ խապէր ալըպ չա-
 փուք էթրաֆ փէյտա ետիպ Վէզիրէ
 պիր արզուհալ վէրտի Պատրիարգըն
 ալէյհինտէ . եանի Էրմէնի Բաթրի-
 կի Մէլքիսեղ՝ Էֆրէնճ մէղհէպինէ
 տուխուլ՝ վէ միլէթի Էրմէնիյի Էֆ-
 րէնճ տինինէ տավէթ էտէյօր տէյիւ :
 Պու եօլ ինէ Մէլքիսեղի Պատրիարգ-
 լըգտան տիւշիւրիւպ՝ քէնտիսի գօլայ-
 ճա Պատրիարգլըղը ալար :

Ա.Լ.Թ.Ը.Ն.Ճ.Ը ՊԱՊ

Հալաճանէ պաշտարը Խալիֆայօլթա , ա-
 շէշ Տէր Կոմիտաս Բահանայ Գալար Ե-
 րո-սաղէմ :

Եփրեմ վարդապետ Պատրիարգ-
 լըղը ալար Վէզիրտէն՝ վէ տօղրուլտու

կէլտի իսթամպօլա , հէմ Մէլքիսե-
 ղին վէ իւչ Քահանայլարըն իլամը-
 նը ալտը քիւրէկէ կէօնտէրմէկէ : Պու-
 շէյ փէք խօշ կէօրիւնտիւ միլլէթէ ,
 պիրա եիւրէյի գալգմըշտը , վէ պիր
 պէօյիւք Ֆրրսանտարարըտը պիր խոռ-
 վութիւն չըգարմալա : Իմտի եէնի
 Պատրիարգա արգա վէրիպ պէօյիւք
 պիր հալածանք աչտըլար իսթամպօ-
 լուն իչինտէ . վէ բասթ կէլէնի՝ Քա-
 հանայլարտան , վէ աշխարհականլար-
 տան թութտուրուպ՝ քիւրէյէ աթ-
 տըլար . պու հալածանք պաշլատը
 1701 սէնէտէ Սեպտեմբեր այրնտա :
 Եփրեմ Պատրիարգ իսթէր իտի իտա-
 չատուր վարդապետիէլէ կէթիւրմէկէ ,
 լաքին գապիլ օլմատը . Մխիթար Աբ-
 բայը չօգ արատը , վէ թէսկերէլէր
 եազուր , լաքին տուզազա տիւշիւրէ-
 մէտի . ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահա-
 նայ՝ կէօրտիւքի քէնտինէ պիր թիւր-
 լիւ սէլամէթ եօլու եօգ դաչմատան
 մատէ , պիր կէմիյէ կիրիպ գաչտը Ե-
 բուսաղէմէ կիթտի : Վէ լաքին Ֆուր-
 թունատան գաչտըմ տէր իքէն՝ սօ-

րոյս թութութութ . զիրա Երուսա-
 դէմտէ տախի ըահաթըգ պուլամա-
 տը : Պիր կիւն օնտապիր գաչվարգա-
 պետկեր իլէ սէօհակթ հտէր իքէն՝
 արթըգ էքսիք սէօյլէմէյէ պաշլատը-
 լար Հոմմա Հայրապետկերինէ , Ժո-
 ղովքլարա , Եանի՝ ուղղափառութիւ-
 նա տիլէրինի ուղաթտըլար իսէ՝ Տէր
 Կոմիտաս տայանամայրպ գարըը տուր-
 տու , վէ քիթապլարտան վկայութիւն
 կէթիրէրէք օնլարնն աղղընը գափաթ-
 տը իսէ , հիճապ էտէճէք Եէրտէ՝
 հիււճիււմ էտիպ աղիգին իւղէրինէ ,
 սիլէ իլէ , Եոււրուգ իլէ տէօյտիւքաէն
 սօնրա՝ սագալընը տախի Եօրուպ՝ հօ-
 շունտու իսթամպօլա վարտըգտա սէ-
 նի քիւրէկէ աթտըրմագ պիզիւմ պօյ-
 նոււմուղուն պօրճու օլտուն , տէտիլէր :
 Պու վարգապետկերին պիրի Իզմիրլի
 Յովհաննէս վարգապետ իտի , քի սօն-
 ըա Աւետիք Պատրիարզըն կիւնիւն-
 տէ Աթոռակալ օլուպ նէլէր իլէտի
 իսթամպօլտա՝ կէօրէճէյիլ , վէ սօ-
 նունտա Պատրիարգ օլուպ՝ Տէր Կոմի-
 տասըն պաշընը քէստիրտի :

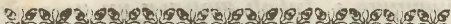
Ե Է Տ Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Ա շ Է Ն Տ Է ր Կ ր ի ր ա ս Ք ա հ ա ն ա յ Ե ր ու
 ս ա ղ Է ճ ա Է ն տ Է ծ ն ա ր Է Ի ս Լ ա մ ա յ օ շ ա :

Տ Է ր Կ ր ի ր ա ս Ի ս Թ ա մ ա յ օ շ ա կ Է
 լ Է Ճ Է ք օ շ տ ու ի ս Է՝ Ե ր ու ս ա ղ Է մ մ Ե ծ ա
 ւ որ ու վ Է ն ա յ օ շ Բ ա Թ Է ր ա պ ի ր մ Է ք
 տ ի ւ ա վ Է ր տ ի Ի ս Թ ա մ ա յ օ շ մ Ե ծ աւ որ ու
 ն ա : Մ Է ք տ ի ւ ա ր Է ն ս ու ր Է Թ ի պ ու
 տ ու ր : « Տ Է ր Կ ր ի ր ա ս ու ղ ղ ա փ ա ո
 » Է ր մ Է ն ի Ք ա հ ա ն ա յ , պ ու ս ու ր ք Ե Է
 » ր Է կ Է լ ի ա ու ղ ղ ա փ ա ու ղ ղ ք մ Է ր տ լ ք ի
 » լ Է Չ ա տ ա գ ու վ Է Է Թ ա ի կ ի ն տ Է՝ Է ր մ Է
 » ն ի լ Է ր չ օ գ Է պ ի յ Է Թ վ Է ր տ ի ք ո Է ն ս օ ն
 » ր ա պ ու մ Է մ Է ք Է Թ տ Է , գ օ ր գ ա ր ղ ք
 » ք ի Ի ս Թ ա մ ա յ օ շ ա վ ա ր տ ղ ղ ն տ ա ք ի ւ
 » ր Է կ Է ա լ Թ ա ր լ ա ր » Է ա յ ն : Ե փ ր Է մ
 Պ ա տ ի ր ի ր ք կ ի Է ն պ Է կ ի Է ն հ ա լ ա ծ ա ն ք
 ա լ Թ Է շ ի ն ի ա լ Է ֆ լ Է ն տ ի ր մ Է տ Է ի տ ի . վ Է
 լ ա ք ի ն ն ի ճ Է զ օ ր ու Է օ ր ք Է , Է ա ք Է ս ք ի ն
 ը ի ւ գ կ Է ա ր չ օ գ ս ի ւ ր մ Է գ , Մ ի լ Է Թ հ օ շ
 ն ու Թ օ ղ մ ա յ ր ա յ գ ա լ տ ղ ր տ ղ ր ա ր Պ ա տ ի
 ար գ ղ ղ գ տ ա ն 1702 ս Է ն Է տ Է , վ Է Ե Է ր ի

նէ Աւետիք վարդապետի Պատրիարզ
 էթտիւնը : Աւետիք Պատրիարզ պիւր
 ազ միլայիմ կէօսթերտի քէնտինի վէ
 հաթթա նիճէ Հ. Յակինթոս եա-
 զար մէքտուպունտա 1702 սէնէնին
 Սեպտեմբերին 21 ինտէ , սէօզ վէր-
 տի Ֆրանսորզ էլչխինէ քիւրէկտէքի-
 լերին ճիւմէսինի դուրթարմալա , պու-
 խայրը խապէր սէվինտիրտի ուղղա-
 փառլարը . վէ աղիզ Տէր Կոմիտաս
 Քահանայ պէօյէ սէվինճլի խապէրլէ-
 քի ալըպ Երուսաղէմտէն Խթամպօլա
 կէրտի : վէ լաքին Խթամպօլա կիրտի
 խտէ մէմլէքէթի բահաթ պուլմայրայ՝
 կիզլէնատի էվտէ , վէ տըշարը չըգմա-
 տը . զիրա Աւետիք վարդապետ՝ եա
 սէօղիւնտէ տուրմատը , եա սէօղիւ-
 նիւ իճրա էտէմէյիպ՝ քիւրէկտէքիլէր
 չըգմատըլար : Տէր Կոմիտասըն տիւշ-
 մանլարը խապէր ալըպ Խթամպօլա
 կէլմէսինի՝ չօգ տուղագլար գուրտու-
 շար թուրթմաղա , վէ էլէ կէթիրմէնին
 գապիլի օլմատըլըսա՝ Հաքիմ իզնի իլէ
 էվինի պասըպ թալան իչլերինի , վէ
 մաղաղալարը արատըլար , լաքին պուլ-

մատրլար : Իմտի տօգուզ այ գաբան-
 տը գալտը՝ Էնճամբնտա չօգ փարա
 թէլէֆ էտիպ մէյտանա չըգտը : Պուն-
 լարըն ճիւմէսինի քէնտիսի Տէր կո-
 միտաս եազար Հռոմատաբի օղլունա ,
 պիլտիրմէք իչին նէ թիւրլիւ կէօնիւ
 էզապլերի չէքեր իտի տիւշմանլարընըն
 էլինտէն : Ալլահըն ազիզ գուլու պու
 տօգուզ այլըզ վագիթի պօշ կէչիրմէ-
 մէք իչին՝ էվտէ կիզլի իքէն , գործք
 առաքելոցու ոտանաւոր էթտի : Պու
 արալըգտա Խթամպօլտա պէօյիւք
 պիր գարըշըզլըզ զուհուր էտիպ՝ 1703
 սէնէտէ սուլթան ԱՏմէտի թախթա
 օթուրթտուլար ըսա , Սուլթան մէր-
 համէթ էտիպ նէ գատար քիւրէկտէ
 վէ հափիզտէ ատէմ վար ըսա ազատ
 էթտի : Տիւ իլէ թապիր օլունմազ նէ
 պէօյիւք սէվինճ օլտու ուղղափառլա-
 րա պու հափիզլէրին գուրթուլմասը .
 վէ ազիզ Տէր կոմիտաս Քահանայ պու
 սէվինճ իլէ ոտանաւորլարընը թէմիզ-
 լէյիպ պասմա էթտիրտի Խթամպօլ-
 տա . նիճէ քէնտիսի նազլ իտէր յա-
 ռաշաբանու թիւնունտա :

Ս Է Ք Ի Զ Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Տէր Կոմիտասն կիչ Լէնկէսի :

Պիրազ բահաթըզ պուլտուզ տէր
 իբէն ուղղափառլար՝ թէքրար գորգ-
 մաղա պաշատըլար . նիչին քի Աւե-
 տիք Պատրիարգ Աթոռակալ էթտի
 Իզմիրլի Յովհաննէս վարդապետի :
 Ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայա մա-
 լում իտի պու վարդապետին էօրքէ-
 սի , վէ Ֆէյիլի թապիյէթի . իմտի
 լազում կէօրիւնտիւ քէնտիսինի կիչ-
 Լէմէք . վէ եանըլմատը , նիչին քի
 1703 սէնէտէ Աւետիք Պատրիարգ
 գալգտը Էտիրնէյէ կիթտի իս , Յով-
 հաննէս վարդապետ քէնտի իսթէտիյի
 կիպի Բէյիզլիք էթմէյէ պաշատը .
 վէ չօգ քիչիլէրի գարար վերտիքտէն
 սօնրա՝ իչիտիլմէտիք իչլէր թուլթտու
 իսթամպուլտա : Իլք էվլէլ էմր էթ-
 տի աթէչէ եազմաղա նէ գատար հո-
 գևոր քիթապլար պասըլըրըտը իս-
 թամպուլտա Մէլքիսեղ վարդապետին

պատրիարգը զընտա . Մտածու թիւն ,
 Թովմա Գեմբացի , Բուրաստան աղօ-
 թից , և այլն . նիչին քի պու. քի թապ-
 լարտան ֆրէնքլիք գօգար տէր իտի :
 Ի. քինճի Սստուածածին ժամընըն Սե-
 ղանլարընը երջաթար , վէ Լուսա-
 ւորիչ խորանընը հաթթա Եպիսկո-
 պոս տէյիլ իքէն՝ քէնտիսի օծել էթ-
 տի , նիչին քի՝ նիճէ քէնտիսի տէր
 իտի , պու Սեղանլար ֆրէնքլէրին ,
 Հռոմալըլարըն՝ եանի ուղղափառա-
 ըն , Պատարագ էթտիյի իչին՝ մէք-
 րուֆ օլտու տէյիլ : Իւչինճիւ՝ սուրբ
 Գէորգ ժամընըն խորանընը նէրէտէ
 աղիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայ պա-
 տարագ իտէր իտի՝ թէմէլինտէն երգ-
 տը . պատկերքլէրինի երըթտը՝ խո-
 րանտան էնտիրտի : Պունա քէզալիք
 ապրլա կիրմէյէճէք իչէր թու թտու .
 պունլարըն ճիւմէսինի Վ . Հ . Մի-
 քայէլ վարդապետին իւչինճիւ հա-
 տորունտա 742 քեաղըտընտա հէր քի-
 շի օգույապիլիը : Պու գատար սէր-
 պէստիք՝ տէյիլ Յովհաննէս վարդա-
 պետէ , եւ Աւետիք վարդապետէ

տախի զարարը օլաճաղըսը , վէ րա-
 Տաթլըղընը գայպ էտէճէք իտի , վէ
 պէօյէ օլտու . զիրա Աւետիք վարդա-
 պետին Տէմ պատրիարգըղընը ալտը-
 լար , Տէմ սիւրտիւէր . վէ կայծակ
 տէնիլէն Գալուստ վարդապետի պատ-
 րիարգ էթտիլէր : Գալուստու տախի
 գալտըրտըլար ազ վագթին իչինտէ ,
 Ներսէս վարդապետի պատրիարգ տիք-
 տիլէր :

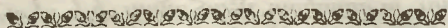
ՏՕՒՐՈՒԶՈՒՆՃՈՒ ՊԱՊ

Այնչ Տէր կոմտաս Քահանայ պիրալ վա-
 Գըն Դեյրանա ՆըԳըպ էինէ կէլլէնտի :

Վիճէ Հ. Յակինդոս մէքտուպուն-
 տա եազար , կերէք Գալուստ Պատ-
 րիարգըն , վէ կերէք Ներսէս Պատ-
 րիարգըն կիւնիւնտէ րաՏաթլըգ օլ-
 տու իսթամպօլուն իչինտէ . նիչին քի
 քիւրէկտէքիլէր զուրթուրմուշուտու
 էվիլէլինտէն : Իզմիրլի Յովհաննէս
 վարդապետ Աթոռակալըղընտա չօգ
 շէյ էթմիշ իտի , լաքին քիւրէկէ քիմ-

սէյի գօմատը . վէ Աւետիք վարդա-
 պետին սիւրիւլմէսի պիրազ գօրգու
 վերտի վարդապետէրէ , վէ իլէրի օ-
 լան աշխարհականլարա : Իմտի ազիզ
 Տէր Կոմիտաս Քահանայ պու արա-
 լըգտա մէյտանա չըգըպ պիրազ կէզ-
 տի . վէ քէնտի որդիլէրինի կառա-
 վարել էթտի : Վէ լաքին նիճէ հա-
 վանըն տօլուլուղունտան տայիմա պիր
 քայ , եա պիր Ֆուրթունա գօրգու-
 լուր . պունա քէզալիք տէ Միլէթին
 եիւրէյի գալլամըլտը , վէ վարդա-
 պետլէրին Ֆիքրի գապարմըլտը . իմ
 տի եէնի պիր Ֆէսատ չըգաճալը կէօ-
 րինիւրիւտիւ : Աւետիք վարդապետ
 սիւրիկինտէ իտի , լաքին եիւրէյիրա-
 հաթ տէյիլ իտի . վէ թէքրար պատ-
 րիարգ օլմայը արգու էտէր իտի : Աւ-
 լահ էֆէնտիմիզին էմրի իլէ օլուր հէր
 շէյ՝ Աւետիք վարդապետ նէ էթտի
 էթտի , իքինճի տէֆա պատրիարգ
 օլտու Խթամպօլա 1703 սէնէտէ .
 պիր երլ գատար պատրիարգլըգ էթ-
 տիքտէն սօնրա՝ տէֆա սիւրիւտիւ
 Խթամպօլտան 1706 սէնէսի Մայի-

սին 20 ինճի կիւնիւ . պու սիւրկիւնէ կիթմէսինտէ՝ էթրաֆըն էլ թութմասը իլէ , վէ ագճէ գուվլէթի իլէ , սիւրկիւնէ մահէլ եերինէ կիտէճէք եերտէ՝ Ֆրանսայա գաչտը : Վէ լաքին պիր հալաճանքա սէպէպլիք վէրտի , քի տիւնէայը շաշըրտը , զիրա տույուլտույուսա՝ ագապինճէ ԳիւլՏան ճը տէնիլէն Մարտիրոս վարդապետ՝ օքի պատրիարգ օլմուշուտու Աւետիքտէն սօնրա , Սարի տէնիլէն Մաւթէոս վարդապետ իլէ՝ օքի 1692 տէ պատրիարգլըգ էթմիշ իտի իսթամպօլտա , իքիսի պիրտէն քիւրէկէ կիթտիլէր : Վէ պունլար իլէ պերապեր էլլի քիշիտէն զիյատէ՝ քիմի քիւրէկէ , քիմի զընսանա գօնտուլար : Պու մասլահաթ տէյիլ էալընըգ իսթամպօլտաքիլէրի , եա պիւթիւն Օսմանլըթօիրաղընտա օլանլարը պէօյիւք եասա պաթըրտըգտան սօնրա՝ հէր.քիշինին եիւրէյինի պիր գօրգու , վէ պէյնինի պիր գարա տիւման պաղլամըշ ըտը , վէ պիլմէզլէր իտի պու գավկանըն սօնու նէտէ գարար վէրէճէյինի :

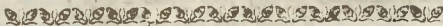

Օ Ն Ո Ւ Ն Ճ Ո Ւ Պ Ա Պ

Ա շ Ե Ղ Տ Ե Ր Կ ո մ Ի տ ա ս Ք ա հ ա ն ա յ Է Վ Ե
Կ Ե Ղ Լ Է ն Ի յ Ո Ղ Բ ու ն ա Է ա զ ա ը :

Նիճէ պիւր իշկիւզար Բէյիզ տա-
յիմա հավանքն թէպտիւ օլմասընը
կէօզէտիպ՝ թէտարիքտէ պուլունուր
ղաֆիւ պիւր գազայէ ըասթ կէլմէմէք
իչին, պունաքէզալիքտէ՝ Ալլահընազիզ
գուլու Տէր Կոմիտաս ույանըք տու-
րուպ՝ պէօյլէ վագիթլէրին ֆուրթու-
նալարընը կէօզէտէրէք՝ գավկա գօփ-
տու իսէ, վագիթ կէչիրմէտէն սագ-
լանտը : Քէնտիսի սէլամէթտէ իտի,
լաքին եիւրէյի ըահաթլըգ պուլմայըպ՝
ճանը սըգլէթ իչինտէ իտի . զիրա կէօ-
զիւնիւն էօնիւնտէ կէօրիւրիւտիւ պու-
գավկատան նէ ըէզիլիգ օլաճագ Միւ-
լէթէ, նէ ճանլար զայ օլաճագ, վէնէ
գայթակղուլթիւն մէյտանա կէլէճէք :
Պիւր կիւն պէօյլէ ֆիքիւրլէրին սըգլէ-
թինէ տայանամայըպ՝ պիրազ թէսէլ-
լի օլմագ իչին, պիւր սէվկիւլու տօս-

տու ուղղափառ Քահանայ իլէ սէօճ-
 պէթ էթտիյինտէ եիւրէյի գալգա-
 րագ տէտի . (նիճէ եէմինլի վէ քեա-
 միլ ատէմէր շահատէթլիք էթմիչէր
 տիր Աթանաս վարդապետին կիւնիւն-
 տէ .) եւ՛ տօտուում , պու աթէշ պէօյ-
 լէ պիր աթէշ տիր քի , գայրը պիր շէյ
 իլէ սէօնմէզ . ֆագաթ պիր ավուճ
 գան լազըմ տրր : Պունու սէօյլէյիպ
 պիրազ տուրտուգտան սօնրա՛ թէք-
 րարլատը սէօճպէթինի . էկէր Ալլահ
 ֆէնտիմիզ պու պիր ավուճ գանը պու
 աթէշի սէօնտիւրմէք իչին պէնտէն
 թալապ էտէր իսէ՛ եղիցին կամք նու-
 րա : Պէօյլէ ֆիքիրլէր իլէ եիւրէյինին
 տալկալարընը կէշիրիր իտի : Վէ Ե-
 րեմիա մարգարէ կիպի պու տէֆա
 սագլանմասընտա՛ կիւղէլ պիր Ողբեր-
 գու թիւն եափրպ՛ քէնտի արասընտա
 կէօզլէրինտէն եաշ տէօքէրէք սէօյլէր
 իտի :

ՕՆ ՊԻՐԻՆՃԻ ՊԱՊ

Աշեղ Տէր Կոմիտաս Քահանայն Ողբոս :

Չիւնքի ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահա-
նայնն թ էքմիլ վարքընը եազայօրուզ,
մինասիպ աիր քի Ողբունուտա պու-
պապտէ թ էքմիլ գօյալում . իւք էվվէլ
լէզէ թինի ալմագ իչին , իքինձ իտէ
վագի թլէրին գարըշըզլըղընը՝ ճնտան
աղնայապիլիրիզ . վէ պու տուր :

Կողկողագին դիմօք՝ զԱղգն իմ աւաղեմ ,
Եւ փղձկեալ ՚ի սրտէս՝ լալով արտասուեմ ,
Զաղնուութիւն Ազգիս իմ յիշեմ ,
Ոչ հանգուրժեալ սրտիս՝ լալով արտասուեմ .
Արտասուեմ , արտասուեմ՝ լալով ար-
տասուեմ :

Արդ՝ ո՛ւր են մեր իշխանք՝ կամ ո՛ւր երևին ,
Ո՛ւր նոցա Տէրութիւնքն՝ որ ոչ երևին ,
Քանզի թողին զմեզ՝ որք և լալագին .

Վասն այն ողբամ լալով և յորդ արտասուեմ :

Քանզի եղեսք գերի՝ մեք օտար Ազգաց ,
Ծաղր և արհամարհանք՝ մէջ համայն Ազգաց ,
Յամօթ և նախատինք՝ մեր բարեկամաց .

Վասն այն ողբամ լալով և յորդ արտասուեմ :

Վասն մեղաց մերոց՝ եղեսք սարագիր ,
Տար աշխարհիկ եղեսք՝ ՚ի յօտար երկիր ,

Թափառական շրջիմք՝ իբր զցան և ցիր .

Վասն այն ողբամ, ևն :

Չարթի՛ր Երեմիա՛ և ողբա յօրինէ՛ ,
 Արտասուօք ողբա՛ և զմեզ աւաղէ ,
 Զի կորովի Ա զգն մեր՝ ողբոց արժան է .

Վասն այն ողբամ, ևն :

Ա՛ռ ընդ քեզ ողբակից՝ մեր խորենացին ,
 Լե՛ր լալակից նմա՛ ողբով դառնադին ,
 Աւա՛ղ ափսոս կարդա՛ մեր Հայոց ազգին .

Վասն այն ողբամ, ևն :

Լալականաց զպարս՝ աստանօր կոչեա՛ ,
 ԶԹշուառութիւնն Ա զգիս՝ նոքօք դու ողբա՛ ,
 Թէ յօրպիսի արանց՝ զրկեալ իցէ սա .

Վասն այն ողբամ, ևն :

Աւա՛ղ աշխատանաց՝ մեր Լուսաւորջին ,
 Զգաշինս նորա՛ քակտեալքանդեցին ,
 Եւ ամենայն Ազգաց՝ ատելի ցուցին .

Վասն այն ողբամ, ևն :

Քանզի եղեաք ծանակ՝ ՚ի մէջ ատելեաց ,
 Ծաղր և արհամարհանք ՚ի մէջ դրացեաց ,
 Ամօթ և նախատինք՝ մեր բարեկամաց .

Վասն այն ողբամ, ևն :

Քանզի ՚ի մէջ Ազգաց՝ անուանի էաք ,
 Քան զաղնիւ ակունս՝ լուսափայլ էաք ,
 Այսօր վասն մեղաց մերոց՝ յոյժ սօգեղացաք .

Վասն այն ողբամ, ևն :

Իբրև զսիրամարդս՝ միշտ ճէմէաք ,
 Պերճացեալ ՚ի փառս՝ մեր զուարճանայաք ,
 Այսօր յամենայնէ՛ յոյժ թափուրացաք .

Վասն այն ողբամ, ևն :

Որպէս ծառս պտղովք՝ զարդարեալ էաք ,
 Եւ զայն Տեառն Աստուծոյ՝ մատուցանէաք ,
 Այսօր յամենայնէ՛ մեք թափուր գըտաք .

Վասն այն ողբամ, ևն :

Քանզի բարձաւ 'ի յէնջ' խոհականութիւն ,
 Ոչ գտանի 'ի մեզ' խոհեմ իմաստուն ,
 Ոչ այր խորհրդական՝ ոչ ծեր իմաստուն .

Վասն այն ողբամ , են :

Զգինի յիմարութեան՝ համայն մեք արբաք ,
 Զպատուիրան սիրոյ՝ բնաւ մոռացաք ,
 Եւ յխակալութեամբ՝ զիրեարս մասնեցաք .

Վասն այն ողբամ , են :

Կեղծաւորեալ դիմօք՝ զսեր սուտ ցուցաք ,
 Եւ ատելով զմիմեանս՝ ատելի դարձաք ,
 Սրբոյ Լուսաւորչին՝ ուխտին ստեցաք .

Վասն այն ողբամ , են :

Խռովութեանց բանից՝ ունկնդիր եղաք ,
 Եւ խոհեմից արանց՝ բնաւ ոչ լուսք ,
 Զխրատս իմաստնոց՝ արհամարհեցաք .

Վասն այն ողբամ , են :

Գռեհիկք և անպիտանք՝ Ազգիս տիրեցին ,
 Եւ զայրս ազնուականս՝ զգետնի հարին ,
 Այնու զօրէնս մեր՝ աղաւաղեցին .

Վասն այն ողբամ , են :

Տգէտք և տմարդիք՝ քահանայացան ,
 Լիրբք և ամբարտաւանք՝ զկարգս ստացան ,
 Եւ բանք Առաքելոյն՝ աստանօրլըցան .

Վասն այն ողբամ , են :

Աւա՛ղ ժամանակիս՝ յոր ժամանեցաք ,
 Եւ ափսոս մեր Ազգին՝ որ այսպէս տեսաք ,
 Քանզի այսօր հողոյ հաւասարեցաք .

Վասն այն ողբամ , են :

Զոմանս բանս մատնեն՝ զոմանս տուգանեն ,
 Զոմանս բրածեծ առնեն՝ զոմանս կաշառեն ,
 Եւ զոմանս բռնութեամբ՝ հաւատոյ հանեն .

Վասն այն ողբամ , են :

Տերն ասէ յարեցէ՛ Աղբ Ազգի վերայ ,

Բայց Ազգն մեր յարեան՝ միմեանց վերայ,
Եղբայր զեղբայր մատնեաց՝ զԵրեց Քահանայ.

Վասն այն ողբամ, են :

Համանգամայն բարձաւ՝ ահն Աստուածային,
Ամօթ և պատկառաք՝ ՚ի սրտից նոցին,
Եւ եղեն հաւասար՝ անասնոյ սեռին.

Վասն այն ողբամ, են :

Անուամբ Հուսաւորչին՝ յարաժամ պարծին,
Իբր Օրինաց նորա՝ վրէժխնդիր լինին,
Եւ այնու զարտուղի՝ մոլորեալ մոլին.

Վասն այն ողբամ, են :

Ի մեր Թուականին՝ հազար հարիւրին,
Յիսուհ և հինգ Թիւ՝ նմա կցորդին,
Վասն աղէտի Աղգիս՝ բանք շարեալ հիւսին.
Վասն այն ողբամ լալով և յորդ արտասուեմ :

Ըրբական 41 :

Իւծերոցս մեղօք տառապեալ որդեացս
Աստուածագուծ ծնող Հ. Գրիգորիոս,
հայցմամբ աղօթիւք առ Հայրրն
երկնաւոր խնդրեա՛կատարել զընթացս
մեր ուղղափառու թեամբ :

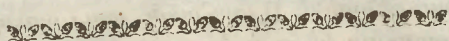
ՕՆ Ի Ք Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Ա. Ղեչ Տէր Կոթիբաս Քահանայն և
Վեհ պատու հաբեչ Էթիւէր :

Պու իվզալը վագիթլերահ 1706
տա Քիւհանձը թապիր օլան Մար-

տիրոս վարդապետին եկրինէ Միքայէ
 վարդապետի Պատրիարգ էթտի-
 ւեր . ծնու տախի ազ վագիթտէն գալ-
 տրըրպ' էկինլի Սահակ վարդապետի
 Պատրիարգ տիքտիւէր : Պու Սահակ
 վարդապետին Պատրիարգըղընտա'
 նիճէ օլտուղու կիպի թարիֆ էտէր
 Հ . Յակինդոս , ազիզ Տէր Կոմիտաս
 Քահանայնըն տիւշմէնլէրի կէօրտիւ-
 լէր քի պիր երլտան պերի Տէր Կոմի-
 տաս մէյտանտա կէզմէյօր , պիր Յէր-
 սան էթտիրիպ 1707 սէնէտէ էվինի
 պաստըլար . վէ ազիզի էվինտէ պու-
 լուպ' չօգ րէզպլէթ էթտիքտէն սօն-
 րա , Մէօնզիւր աղա հափիղնէ գօ-
 տուլար : Լաքին ջիւնքի Սւլաս էֆէն-
 տիմիզ քէնտի շնորհքունուն միւճիւ-
 զաթընը ինսանլարա կէօսթէրմէք ի-
 ջին , վէ ազիզ գուլունու տիւնեա իւ-
 զէրինտէ տահա զիատէ պէօյիւթմէք
 իջին' նահատակ օլմասընը սայրը
 վագիթ է սագլամըշ ըտը , նիճէ կէօ-
 րիւրիւզ . պիր գաչ կիւնտէն սօնրա
 ուղղափառլարըն էարտըմը իլէ' 500
 զուրուշ թէլէֆ էտիպ գուրթուլտու

հափիզտէն : վէ սէօյլէնիր քի վէ-
 զիր էմր էթտի Տէր Կոմիտասա , քի
 կիթսին Քիլիսէսինէ , վէ սէտիրինտէ
 օթուրսուն սուլու Մանաստրընն պաշ-
 բաբազը կիպի , լաբին պունլարըն պի-
 ըիսի օլմատը . զիրա Չամիչ-Ֆընտըզ
 տէնիլէն Տէրտէրին պէօյիւք գարսաշը
 չօգտան աւապ քահանայ օլմուշուտու
 սուրբ Գէորգ ժամընա , վէ հաթթա
 Տէր Կոմիտասըն խըսըմլարը վէ տօսա-
 լարը պէօյիւք պիր հէտիյէ կէօթիւր-
 տիւլէր Սահակ Պատրիարգա . քի պիր
 տահա Տէր Կոմիտասը ինձիթմէսին .
 վէ լաբին գապուլ էթտիրէմէտիլէր .
 զիրա վագիթ՝ վագիթ տէյիլիտի . վէ
 Պատրիարգ տախի պիլմէզ իտի պու-
 գավկալարըն սօնու նէրէյէ վարաճագ .
 Քիւրէկտէքի վէ հափիզտէքի օլան
 ուղղափառլար՝ Լիմպոս ճանլարը կիպի
 գարանըգտա գալմըչլարըտը , վէ քիմ
 սէտէն քերէմ կէօրմէտիքտէն մատէ՝
 գօրգուլարընտան ագըլլարը զայ օլուր
 ուտու :

ՕՆ Ի Ի Ձ Ի Ի Ն Ճ Ի Ի Պ Ա Պ

Տէր Կոմիտաս եհնէ սագլանարը եւլենսէ :

Իշէր պու հալտէ իբէն Աւետիք վարդապետին էթրաֆը օլան Հայլար պաղտըլար քի, Սահակ վարդապետին էլինտէն պիր իշ կէլմէյօր . վէ քէնտի իսթէտիքլէրի կիպի մերամ իճրա էտէմէյօրլար, Աղէքսանդր Էջմիածին կաթուղիկոսունտան՝ Իզմիրլի Յուլհաննէս վարդապետի իսթէտիլէր իսթամպօլ Պատրիարքլըղընա, 1707 սէնէսի Սեպտեմբերին 3 ինճի կիւնիւ Յուլհաննէս վարդապետ Պէրաթ ալըպ խըրխա կիյինիպ Պատրիարք օլտու իսթամպօլտա : Պունու իշիթտի իսէ Տէր Կոմիտաս, չափուգ կիզլէնտի, վէ էվինտէն տիշարը չըգմատը . ալէլ խուսուսա քէնտինէ պէյան իտի պու վարդապետին էիւրէյի : Իմտի նիճ է իլք տէֆասագլանտըլսա Գործք առաքելոցու ոտանաւոր էթտի . վէ իքիճիտի, օղբունու եաղոր՝ պու տի-

Ֆա քէնտինէ Ս. Լաճտան տույ օլուպ
 հազըրլըգ կէօրմէյէ պաշատը մարտի
 րոսլուղա : Պիր կէճէ թէպտիլ գը-
 յաֆէթ քէնտի խոստովանահայրը
 ճամճը օղու Տէր կարապետին էվինէ
 կիթտի հէմ ճանընը թէմիզէմէք ի-
 չին , հէմ պիրազ հոգևոր սէօհպէթ-
 էր իլէ միսիթարել օլմագ իչին : Պու
 ճամճը օղու Տէր կարապետ չօգ սէ-
 նէտէն պէրի մէյտանա չըգմայրպ՝ Սա-
 մաթիա սէմ թինտէ միսիօնարլըգ է-
 տէր իտի : Ա. գիզ Տէր կոմիտաս Քա-
 հանայ օ կէճէ ըիւյասընտա կէօրտիւ
 քի պիր գըրմըղը թագ քէնտի պաշը-
 նա էնտի , վէ պիր պէյնզ թագ Տէր
 կարապետին պաշընա էնտի : Իրքէն
 ույանըպ տիւշիւնիւրքէն՝ Տէր կարա-
 պետ խայր օլա տէտի , փէք տիւշիւն-
 ճէլիսին՝ սէպէպի նէ տիր : Տէր կո-
 միտաս նագլ էթտի խոստովանահայ-
 րընա կէօրտիւյիւ տեսիլքի , Տէր կա-
 րապետ պիրազ տիւշիւնտիւրտէն սօն-
 րա՝ կիւլէրէք ճէվապ վէրտի վէ տէ-
 տի . Տէր կոմիտաս՝ վագթիմիզէ հա-
 զըր օլալմ . վէ լաքին սէնին փորձու-

ճուժիւնուն պէնիւքինտէն պէօյիւք օ-
լաճապ տրր, լաքին դորգում եօզ, զի
րա տայանաճապ եերի պիլիբսին : Վէ
պիրի պիրի իլէ Էօփիւշիւքտէն սօն-
րա՝ կէճէ իլէ Տէր Կոմիտաս Էօլինէ
տէօնտիւ :

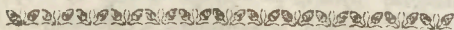
ՕՆ ՏԷՕՐՏԻՒ ՆՃԻՒ ՊԱՊ

Իշիւրէ Յովհաննէս Պատրիարքն էլէ
պաշլաճասը Է Ինսանլարն զայն Բլէյի :

Յովհաննէս Պատրիարք՝ ջիւնքի
տաճա Աթոռակալ իբէն օ դատար
նիւսիւպէթլի իլէր Թուժտու, նիճէ
կէօրտիւք սէքիլինճի պապտա, շիմտի
Պատրիարք օլտույուսա՝ Եուլարսրգա-
լան միտալի մէյտանա չրգտր . կաթու-
ղիկոս սաճապ իտի, Միլէթ պաշըն-
տա իտի, քէնտի եիւրէյինտէ տէ Տա-
ղորլդ վար իտի ինթիզամ ալմայա .
իմտի Թէգվարի ազճէ դուվլէթի իլէ
Էթրաֆը կլէ ալլպ, պաշլատը քիւ-
րէկէ վէ Տափիղէ ատէմ տօլտուրնա-
ղա : Վէ տօղուզ քիլինին ալէյճին .

տէ այրը Արզուհալ սունտու վէ-
 զիրէ՛ դաթլ էթտիրմէք իչին . պու
 սօգուզ քիչինին ատլարընը պիւմէք
 քիմքի իսթէրսէ՛ Հ . Միքայէլին պատ-
 մուծ իւնունտա պուլուր (Հատոր Գ .
 Երէ* . 751) Յովհաննէս Պատրիարզ
 մերամընա կէօրէ տավայր հէմ տի-
 նէթտի , հէմ եիւրիւթտիւ , վէ սօ-
 գուզ քիչինին գաթլ օլմաղա սիճիլի
 քէսիլտի : Պու եասը խասէր նիճէ
 եայըլտը ըսա իսթամնօլուն իչին-
 տէ՛ զանն օլունտու քի պիւթիւն մէմ
 լէքէթ այաղա գալգմըջտը . սէյիր-
 ճիլէր՛ հէր Միլլէթտէն , վէ հէր
 ճինստէն . սօգուզ քիչի թէսլիմ՝ օլ-
 մուշ , քանադայա կիտէր գօյուն միսա-
 լի , թափօր իլէ կիտէրլէր իտի : Յով-
 հաննէս Պատրիարզ քէնտիսի վէ էթ-
 ըաֆը իլէ պիր թիւրլիւ ալայ կէօսթէ-
 ըրի իտի . սօգուզ քիչինին խըսըմա-
 ըը չօճուգլարը վէ տօստլարը ֆիղան-
 լարը իլէ թաշ օլան եիւրէքլերտէն
 կէօլ եաշը տէօքտիւրլիւլէրիտի . շէօյ-
 լէ քի վէզիր Քեահէասը օնտան կէ-
 չէրքէն օլ գատար ֆիղանա տայանա-

մայրս՝ նիճէ թարիֆ էտէր Հ . Մի-
 քայէլ , հէմ աղատը , հէմ Պատրի-
 արգա թագիր էթտի : Պունա քեզա
 լիք հէր Միլէթտէն թիւրիւ պէ թիւր
 լիւ նէլայրգ սէօհպէթլէր վէ սէօզլէր
 աթարլար ըսը էրմէնի միլէթինէ ,
 վէ սէֆիլէրին էօլիւմիւնէ սէպէս օ-
 լանլարա : Պաշատըլար ճէլլատըլար
 իլք էվիլէ Սարը թապիր օլան Մատ-
 թէոս Պատրիարքըն էլէրինի պաղլա-
 մաղա . պու սէֆիլ ութթըրը կէօրտիւ
 իսէ տիւշտիւ . օնա պագըպ պիրի տա-
 հա տիւշտիւ . նէթիճէ տօգուղուտա
 պիրի պիր արտըօրըա տիւշտիւլէր .
 շէօլէ քի պիր թանէ պիլէ պուլուն-
 մատը մէրտիլք իլէ էօլիւմիւն գասպուլ
 էթմէյէ . վէ մարտիրոսլուգ պսակը-
 նը գայս էթտիքտէն սօնրա , Յիսուս
 էֆէնտիմիզին օրէնքինի ուրանալ օ-
 լուս՝ օլ գատար տիւնէա ալէմին իջիւ-
 տէ , հէր պիրիսիւնին սօնու նէ օլտոս-
 դու նէ մալիւմ օլտու :

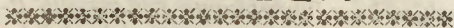
ՕՆ ՊԷՇԻՆՃԻ ՊԱՊ

Աշիշ Տէր Կոմիտաս Քահանայնքն Ռու-
Րուշտար :

Տէր քիշի կէօզիւնիւն կօնիւնէ
կէթիւրէ պիլիւր նէ թիւրիւ ընզալէթ
օլտու պիւթիւն միլլէթէ պու միսիլլ
լի իշիտիլմէտիք մատտէ . պու միսիլլ
կօրֆիլու տեսիլ եումուշաթ մատրդտան
մատէ Պատրիարքըն կօրքէսինի՝ տա-
հա զիատէ եիւրէք փէքլիղինէ տիւ-
շիւրիւպ չէվիւրտի կօրքէսինի ազիզ Տէր
Կոմիտաս Քահանայըն իւզէրինէ . իմ-
տի կէճէնին սաաթ իւջիւնտէ քէն-
տիսի Յովհաննէս Պատրիարք Տէրտէր
լէր իլէ վէ աշխարհականլար իլէ թէպ
տիլի գըյաֆէթ Զապիթ ատէմլէրի
իլէ Տէր Կոմիտասըն դափուսուճա վա-
րըպ , Տէր Կոմիտասը իսթէտիլլեր :
Սլահըն ազիզ գուլու փէնճէրէյի ա-
ջըպ ճէվապ վէրինճէյէտէք՝ գափու-
յու զօրւայըպ աշտըլար . վէ իչէրէ
կիրտիլքլէրինտէ՝ Տէր Կոմիտաս պուճ-

լարը գարշը լայրս տէտի . Տէր Կովի-
 տաս սկիւն իմ . պունու տէր իբէն՝
 Յովհաննէս Պատրիարզ Էօրքէ ինէ ի-
 քի սիլլէ վուրտու աղիգին եիւզիւնէ ,
 շէօյլէ քի՝ իքի տիշինի եէրինտէն սէօք-
 տիւ . վէ եագասընտան թուժուպ՝
 էվտէն տըշարը չըգարտըլար , վէ ա-
 լլպ կէօթիւրիւրքէն Տափիգէ Չամիչ
 Ֆընտըգ թապիր օլան Տէրտէրին գա-
 վուտունտան կէչէր իբէն , ծոտա իչ-
 կի կէթ իթատիրիպ քէ յֆէրինի չաթ-
 տըգտան սօնրա , պաշլատըլար զէֆքէ
 ալմաղա՝ Ալլահըն գօւլունու . Տէր
 քիշի աղնայապիլիւր , նէ թարգ եօլտուգ
 սէօհպէթլէր օլուր էօյլէ պիր մէճլիս-
 տէ , վէ նէ թիւրլիւ ճան աճըտաճագ
 սէօզլէր ինէ՝ ճիյէրինի եագմայա կիւ-
 նասսըզըն՝ եօլար գուլանըլըր : Մէօն-
 զիւր աղա Տափիգինէ թէսլիմ էթտի-
 լէր , վէ բահաթլանմայա կիթտիլէր ,
 էրթէսի կիւն չարչամպա՝ Վէզիր տի-
 վանընա չըգարմագ նիյէթի ինէ : Տէր
 Կովիտաս պու գատար իսքէնճէյի
 սապը ինէ չէքիպ՝ Ալլահ տուա էտէր
 իտի . վէ չօգ տէֆա՝ պունու սէօյլէր

խոի : Տէր մի համարիդ սոցա զայս
մեղս , զի ոչ զիտեն զինչ գործեն :

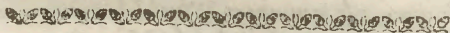
Օ Ն Ա.Լ.Թ.Ը.ՆՃ.Ը Պ Ա.Պ

Ա.Լ.Ե.Ն ՏԵՐ ԿՐԺԻՄԱՍ ԲԱՏԿԱՆԿԱՅԸ ԼԵԿԱՐ
ՊԸԼԱՐ ՎԷԿԵՐ ԴԵՎՆԵՆԱ :

Հաչան սապահ օլտու չարչամպա
կիւնիւ Հոկտեմբերին 22 սինտէ , պի-
րիքտիւեր Տերակերէր , վէ աշխարհա-
կանլար՝ Պատրիարգարանա , վէ ծն-
տան կիթտիւեր Փաշա գափուսունա .
վէ հափիգտէն չոգարոյ Տեր Կոմիտա
սը՝ չոգարտըլար Վէլիւր տիվանընա ,
Չօրլուլու Ալի Փաշանըն հուլուրու-
նա : Պիր թարաֆտա Յովհաննէս
Պատրիարգ էթրաֆը իլէ , օ պիր թա-
րաֆտա Տեր Կոմիտաս եալընըզ՝ սուչ-
լու , վէ գապահաթլը կիպի՝ կէօղէ-
րինի եերէ տիքմիշ տուրուրտու : Պատ-
րիարգ պիր Արզուհալ հազըր էթմիշ
խոի , Վէլիւրէ սունտու . Արզուհալի
օգուտու պէօյիք Թէսկերէճի . Ար-
զուհալտէ պէօյէ եազըլը ըտը : Պա-

զըլարի Էրմէնիւերտէն՝ Էֆրէնճ՝ մէզ
 Տէպինէ սիւլուք Էտիպ՝ աթա ու տէ-
 տէլերինն մէզՏէպինէ գարշը օլմուշ-
 լար , վէ Զրէնքլերլէ պիր օլուպ՝ Օս-
 մանլը տէվլէթինէ ասը օլմուշլար , վէ
 Ճէմաաթը տախի ասը Էտէյօրլար .
 պունլարըն Ճէմաաթ պաշըսը՝ բաբա
 Կոմիտաս տըր . Էկէր պունուն Տազ-
 ցընտան կէլինմէզսէ՝ պիւթին Միւ-
 լէթ Էլտէն կիտէր . պու ԷՃիլտէն Էր-
 մէնի Բաթրիկի միլլէթՃէ բէճա Է-
 տէր , պունուն՝ վէ պունա պէնգէրլէ-
 րին՝ տիւնեատան վիճուտինի գալտըր
 մաղա , քի գուսուր Միլլէթ օատըգա-
 նէ բէյա օլտուն Տէվլէթի : Արզու-
 Տալ օգունտուգտան սօնրա՝ Վէզիր
 սօրտու Բաթրիկէ . պէօյլէ մի տիր .
 օլ վապիթ Տէրտէրլէր , վէ Ճէմաաթ
 չաղըրշտըլար՝ պէլի Էֆէնտիմ՝ պէօյլէ
 տիր . մապալը պիզիմ՝ պօյնումուզա ,
 գաթիլէ վաճիպ տիր : Վէզիր Էյրի
 կէօզիլէ Տէր Կոմիտասա պագըս տէ-
 տի . Բաբազ , նէ տէրսին Բաթրիկին
 շիքեայթինէ , Ճէվապ վէրտի Տէր
 Կոմիտաս , Էֆէնտիմ պունլարըն կիւ-

նահընա իշհագ օլմագ խթ հմէզսէնիզ
 պու թարզ գապահաթ իշէմէմիշիմ,
 պունլար զարէզէրինտէն իթթիրա է-
 տէյօրլար . զիրա պէն էրմէնի իմ, վէ
 Քրիստիան ըմ, վէ խարածկիւզար ը-
 էայրմ. պունուտէյիսլ՝ դօյնունտանխա-
 ըաձ քեազըտընը չըգարտը : Տահա
 սէօհպէթի պիթիրմէտէն՝ չաղըրշար-
 լար, էֆէնաիմ սէօյէթմէ պունու,
 Միլէթի պաշտան չըգարտը, էօլիւմէ
 միւսթահագգ տըր : Իմր էթտի վէ-
 զիր թէքրար հափիզէ գօմաղա Տէր
 Կօմիտասը :

Օ Ն Ե Ի Տ Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Աշեշ Տէր Կօմիտաս Քահանայը ԷԷՕ-
 ԷԷԳԳԷԷԷ Քալաթա Սօլլասընա :

Բերշէմպէ կիւնիւ Տիվան օլմատը
 զընտան՝ Վէզիր Միւֆտիլէ ատէմ
 կէօնտէրիսլ ֆէթվա խթէտի պու
 մատտէ իւզէրինէ, քի քէնաի գալ
 պինի ըահաթ էթտին սիձիլ քէտտի-
 յինտէ . ջիւն քի էրմէնիէր հէր հէլ

պէ՛ծ Տէր Կոմիտասըն էօլիւմիւնիւ իս
 տէյօրլար : Միւֆտիւտէն պիր թիւր-
 լիւ ֆէ՛ծ վա ջըգմատը , մէզՏէպ տա-
 վասընա գարըճագ քէնտի մէզՏէպ-
 լէրինէ դարը օլտուղունտան : Մայրը
 Մահքէմէլէրէ իապէր է՛ծ տի վէզիւր-
 օնլարտանտա պիր ճէվապ ալամաար-
 զնտան , Պատրիարդը վէ Տէր Կոմի-
 տասը Քալաթա Սօլասընըն տիվանը-
 նա Տէվալէ է՛ծ տի : Պատրիարդ թա-
 պըր իլէ վէ Տէր Կոմիտաս կի՛ծ տիլէր
 Քալաթա Մահքէմէսինէ , օնտա տա-
 խի ԱրղուՏալինի օգու՛ծ տու Պատրի-
 արդ , եանի եինէ օլ շիքէայէ՛ծ ի է՛ծ-
 տի : Սօլա տէօնտիւ տէտի Տէր Կո-
 միտասա , նէ տէրսին բարազ ճէվապ
 վէրտի Ալասըն գուլա՛ կֆէնտիմ պու-
 շէյլերտէ պէնիմ գապաՏաթըմ եօզ ,
 նիլին քի՛ պէն Լըմէնի իմ , վէ Քրիս-
 տիան ըմ , վէ իաարաճկիւզար ըմ : Սօլ-
 լա օ վագըթ Քալաթատան պիր գաչ
 ատէմ կէ՛ծ իր՛ծ տի սիւալ է՛ծ մէք ի-
 ջն նի՛ճէ պիլըլէր Տէր Կոմիտասը՛
 Էրմէնի մի , Գրէնք մի . օնլար շահա-
 տէ՛ծ լիք է՛ծ տիլէր Էրմէնի օլտուղու-

նա . իմտի կերի չէքիլտի իսէ Մօլա Ի
լամընը վերմէտէն , Հայլար պաշգա
թիւրլիւ գապահաթլար պուլարագ ,
վէ ագճէ իգրար էտէրէք՝ Մօլանըն
կէօյնիւնիւ եափրայ՝ տավալարընը տի-
նէթտիլէր :

Օ Ն Ս Է Ք Ի Զ Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Ա. Ն Ի Ն Տ Ե ր Կ օ ֆ օ ւ օ ֆ Բ օ ւ օ ֆ Կ օ ֆ օ ւ օ ֆ Ե ւ օ ֆ
Տ Ե ր Ե ւ օ ֆ Ե ւ օ ֆ Ե ւ օ ֆ :

Իմտի հաքիմի էլէ ալըպ Յուլհան-
նէս Պատրիարգ՝ շիքեայէթինի գա-
պուլ էթտիրիպ , շահատա գալտր տա-
վա . ալթը Տէրտէր , վէ ալթը աշխար-
հականիլէրի կէլիպ շահատէթլիք էթ-
տիլէր . նիճէ Խլամտա կէօրիւնիւր .
վէ պու տուր ասըլ Խլամըն սիւրէթի :

Սէպէպի թահրիւր հրուֆ օլ տուր քի ,

Մահմէյի իսթամպօլ վէ թէվապիինտէ
Էրմէնի բաթրիկի օլան Օվաննէս վէլէտի Գիր-
գոր նամ՝ ոահիպ մէճլիսի խաթիրի լազըմիթ
թէվէրտէ մահմէյի մէզպուրտէ սուլու Մա .

նաստորք քէնիսէսի բաբաղարննտան Գօմիտաս
 վէլէտի Մարտիրոս նամ բաբաղ իլէ սահաթաճի
 Գիրգոր վէլիտի Եղիա , վէ քույումաճու Պէնլի
 Արուծիւն վէլէտի Խաչատուր , վէ ճիկերճի Գը-
 ղիզոստուր վէլէտի Գիրգոր նամ Էրմէնիլէր մու-
 վաճէհէսինտէ թասվիրի տավա էտիպ մերքու-
 մուն բաբա Գօմիտաս , վէ Գիրգոր , վէ Արու-
 թիւն Մէսհէպի էրմէնիտէն խուրուճ , վէ Տի-
 նի էֆրէնճէ տուխուլ , վէ այնը էֆրէնճի իճ-
 րա , վէ նիլէսին տախի իզալ , վէ Միլէթի
 էրմէնիլի իզալէ պախս օլուփ , վէ մերգում ճի-
 կերճի Քրիզոստուր տախի Տինի էրմէնիտէն
 խուրուճ իտիփ , էֆրէնճ օլան Էրմէնիլէր իլէ
 կէօրիւշիփ , վէ Գէնիսէյէ կէլմէմէք իլէ օլ
 տախի էֆրէնճ օլմահլա մերքումունտան սուալ
 օլունուփ թաքրիլէրի թահրիբ օլունմաք մաթ-
 լուսումսուր աէսիքտէ , զըսպէս սուալ մեր-
 քումուն բաբա Գօմիտաս վէ Գիրգոր վէ Արու-
 թիւն ճէվապլէրինտէ խուսուսի մէզքուրի պիլ-
 քիւլլիյէ մի.նքիլ . վէ մերքում ճիկերճի Քրի-
 զոստուր իսթինթաք օլունտուքտա , Գէնիսէտէ
 պու ահվալէ մութասալլիք սրազի քէլիմաթ օ-
 լունուր տէյիլ իքի այ միքտարը Գէնիսէյէ
 վարմատղըն իքրար , լաքին Տինի էֆրէնճէ
 տուխուլին ինքէտր իտիճէք , Բաթրիքի մեր-
 քումտան պերվէճի մուֆասսալ միւտտէասին
 միւպէյյինէ պէյյինէ թալէպ օլունտուգտէ
 Տինլէրինտէ ուտուլտէն օլուփ , սապիքիզ զիքր
 սուլու մանասթըր Ռահիպլէրինտէն , վէ ճէ-

մահէթինտէն բաբա Ակօբ վէլէտի Ասվատուր ,
 վէ բաբա Սահակ վէլէտի Օվաննէս , վէ բաբա
 Արքաան վէլէտի Գիրգոր , վէ բաբա Աբրահամ
 վէլէտի Մեքայէլ , վէ բաբա Օվաննէս վէլէտի
 Գօհօս , վէ բաբա Ուսէփ վէլէտի Ակօբ , վէ Ի-
 սայի վէլէտի Շէօհրէթ , վէ Ասվատուր վէլէ-
 տի Եարիճան , վէ Օվաննէս վէլէտի Սերգիւ ,
 վէ Քրիստաւրէս վէլէտի Քրիստաւրէս , վէ Օհան
 վէլէտի Մանուկ , վէ Օվաննէս վէլէտի Գիր-
 գոր , վէ Ասվատուր վէլէտի Մանուկ նամ էր-
 մանիւէր վէ սայիրէրի լի էճիս շէհասէ մէճի-
 սի շէրօ հաղիբուն օլուփ . էսրիւ խթիշհատ
 ֆիւ վաքի մերբումուն Քօմիտաս վէ Գիրգոր վէ
 Արուծիւն Մէսհէպի էրմէնիտէն խուրուճ , վէ
 Տինի էֆրէնճէ տուխուլ , վէ այնի էֆրէնճի
 իճրա , վէ Միլէնթի էրմէնիտէն նիշէսին իղլալ ,
 վէ խթիլալէ պաիս օլմուշարտըր . վէ մերգում
 ճիկէրճի Քրիշոստուր տախի Քէնիսէյէ կէլ-
 մէյիււպ Տինի էրմէնիտէն էֆրէնճ օլանլար իլէ
 ուլֆէթ վէ սուհպէթ խտէր , սիղ պու խու-
 սուսս պու վէճ իւզսէ շահասէթլէրիզ շէհա-
 տէթ տախի իտէրիզ տէյիւ հէր պիլի էտայի
 շէհասէթի շէրիյէ էյէտիքլէրինտէ վըպպէ ըի-
 այէթի շէրայիթիլ քապուլ շէհասէթլէրի հայ-
 յիղի քապուլտէ վաքի օլմակըն մա վաքտա
 խըխսէն լիլմէքալ քէթպ օլունսու ֆի յէվմիս
 սամին մին շէպանիլ մուաղղմ լի սէնէ թըսս
 աշէրէ վէ միէթէ վէ էլֆ :

ՕՆ ՏՕՒՅՈՒ ԶՈՒՆՃՈՒ ՊԱՊ

ԱՂԻՂ ՏԵՐ ԿՈՒԽՈՍԱ ՔԱՏԱՆԱՅԸ ԲԵՐԲԱՐ
ՎԵՂԵՐ ԽԻՆՆԵՆԱ ՀԸԴԱՐՈՒԼԱՐ :

ՊՈՒ ՀԵՕՃՃԵԹԻ՝ ԵՆՆԻ ԽՆԱՄԸ Ա-
ԼԱՅ , ԱՂԻՂ ՏԵՐ ԿՈՒԽՈՍԱ ՔԱՏԱՆԱՅԸ
ԿԵՕԹԻՐՈՒԼԵՐ ՀԱՓԻՂԷ , ՎԵ ՔԵՆՈՒ-
ԼԵՐԻ ՍԵՎԻՆԵՐԷՔ ԵՆՅԻԱՅ ԽԻՄԵՅ ԱՐԱ-
ՂԱՐՈՒՄ ԱՐՃՈՒՆ ԳԵՐԵՐԷՔ ՍԻՐ ՍԻՐ-
ԼԵՐԻՆԵ ԿՕՒԽՐ ՂԱՍԻՐ ԿՈՒՐԷՔ ԱՐ-
ՐԱՐՈՒՄԸ ԿՐՈՒՔ ՍԵՅԻ : ԱՂԻՂ ՏԵՐ
ԿՈՒԽՈՍԱ ՔԱՏԱՆԱՅԸ ԹՈՒԹՈՒՂԱ-
ՐԸ ԿԵՃԷ , ՃԱՄՃՐ ՕՂՈՒ ՏԵՐ ԿԱՐԱ-
ՍԵՒՈՒՆ ԽԱՄԻ ԿՎԻՆԻ ԱՐԱՐՈՒՄ՝ ՆԻՃԷ
Հ . ՄԻՔԱՅԷԼ ԹԱՐԻՓ ԿՈՒՐ , ՕՆՈՒ
ԽԱՄԻ ՄԵՏՆՂԻՐ ԱՂԱ ՀԱՓԻՂԻՆԵ ԳՕ-
ՄՈՒՂԱՐ ԸՐՐ . ԵՕՂԱՐՈՒ ԿԵՐՈՒՐ
ՆԻՃԷ ԱՐԱ ԱՂԻՂ ՔԱՏԱՆԱՅ՝ ԱՂԻՂ ՏԵՐ
ԿՈՒԽՈՍԱՐՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՀԱՅՐԸ ԻՍԻ :
ԻՄՈՒ ԱՂԱՏՐՆ ԱՂԻՂ ԳՈՒՐՈՒՆՈՒՆ ԵՐ-
ՐԷՄԻ ԱՂԱՏ՝ ՄՈՒՀԱՍԱԿԵԹԻՆՈՒՆ Ա-
ԼԵՖԵՆԻԱ՝ ԱՐԱՂԱՐ ՀԱՂԸՐԸԳ ԿԵՐ-
ՄԵՅԻ ՄԱՐՈՒՐՈՍՅՈՒՂԱ . ՀԱՂԸՐՈՒՐ ԵՄ-

նընա Տէր Կարապետի , վէ պիր ընդ-
 հանրական Խոստովանանք օլտու Չէր-
 մեռանդ կէօզ եաշը իլէ . վէ պաղը-
 լէրին Թարիֆինէ կէօրէ՝ լայրդ տախի
 օլտու Արբուլթիւն ալմաղա օ կէճէ .
 վէ պէօյլէ տուատա կէճիրտի բերչեմ
 պէ կէճէսինի . Ուրբաթ կիւն Յով-
 հաննէս Պատրիարգ ալայ իլէ Գափու-
 յա կիթտիյինտէ՝ Ալլահըն ազիզ
 գուլունու հափիղտէն չըգարբայ կէօ-
 Թիւրտիւլէր Աէշիրին տիվանընա :
 Տավայա տուրաճաղլարը վագիթ՝ Աէ-
 զիրին իգթիզալը իչի տիւշիւպ Տիվանը
 պրագտը իչէրի կիթտի իսէ , մուրա-
 ֆա էրթէսի կիւնէ գալտը , եանի շա-
 բաթա . իմտի Թէքրար տէօնտիէր
 տիւլերազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայը
 հափիղէ , նէրէտէ պէօյլէ պիր տուայա
 տուրտու . “Եւ թաթը Յիսուսում”
 ” սէն պէնիմ Ալլահըմսըն , գուրթա-
 ” ըրճըմսըն , վէ պէնիմ գալպի գուվ
 ” վէթիմսին , վէ ումուտում սէնսին ,
 ” սէն պու ուրբաթ կիւնիւնտէ չար-
 ” չարէլ օլտուն , վէ պէնիմ իչին Խաչ
 ” իւստիւնտէ էօլտիւն . պէն լայրգ

„ օլամատըմ սէնին էօլումին կիւ-
 „ նիւնտէ՝ սէնին իջտիկին բաժակտան
 „ իջմէկէ . պու ճիւմէ իլէ դուվլէթ-
 „ լէնտիր պէնի, պէնտէ լայրգ օլայրմ
 „ հանկը սաաթ տա իսթ էրսէն գանըմը
 „ տէօքմէյէ » : Պու տուատան սօնրա՝
 իւչ պագտաշարընը չաղըրըպ, եանի՝
 Քրիգորու, Յարութիւնու, վէ Քրիս-
 տոստուրու՝ պաշլատը ծնարա էօլութ-
 վերմէյէ . տիւնեանըն ոչինչ օլտու-
 զունու, Արքայութիւն փառքընըն,
 վէ մարտիրոսըզուն ազիղ իյինի պիւ-
 տիրտիքտէն սօնրա՝ տէտի . “ Գօրգ-
 „ մայըն օղուլար, պիլիրիմ գըլըճըն
 „ ատը եալընըզ՝ ինսանը իւրքիւտիւր .
 „ լաքին պիր տագիգէ գօրգույա, վէ
 „ էգիյէթէ պէտէլ՝ Արքայութիւնտա
 „ պսակ հաղըրլանմըշ տըր » :

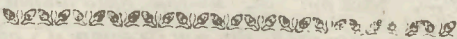
Ե Ի Կ Ի Ր Մ Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Աւել Տէր Կոմիտաս Բահանայնըն էօլե-
 մէ Լային օլմաը :

Չիւն քի Տէր Կոմիտասըն թու-

Թուլմասը , ընդիլ օլմասը , ՊապիԹ
 գափուլարընա կէօթիւրիւլմէսի , Թըս-
 դը Յիսուս էֆէնտիմիգին չարչարանը-
 լարընա պէյնդէր , ուրբաԹ կիւն տախի
 Թէքմիլ օլայրտը նահատակու Թիւնու՝
 Տէր խուսուստա պէյնդէր օլաճաղըտը
 Յիսուսուն էօլիւսիւնէ : Իմաի շաբաԹ
 կիւնիւ Հոկաեմբերին 25 ի՝ Գեմետ-
 ըրոս Մարտիրոսուն կիւնիւ՝ աէօքիւլ
 տիւլէր սիւրիւ իլէ ազիզ Տէր Կոմի-
 տաս Քահանայնըն տիւլմանլարը Վէ-
 դիր տիւլանընա . վէ կէԹիրտիլէր հա-
 փիզտէն Տէր Կոմիտասը տախի . Յուլ-
 հաննէս Պատրիարզ ԳալաԹա Մօլա-
 սընըն վէրտիկի Կլամը սունտու Վէ-
 զիրէ . Վէզիր տիյնէյիպ տէօմաիւ
 տէտի Տէր Կոմիտասա , նի՛ջին սէն
 քէնտի ՄիլէԹինին մէղՏէպինի պը-
 ըագտըն , վէ Յրէնը տիննի գապուլ-
 էԹտին . վէ ՄիլէԹի տախի էնսէն
 սըրա չէքէյօրսուն : Ճէվապ վէրտի
 Տէր Կոմիտաս . էֆէնտիմ պէն բա-
 քազ օլտուղում էճիլտէն Քարզ խտի
 պանա քէնտիմի տօղըու էօլա գօմազ ,
 վէ ՃէմաաԹիմէ տօղըույու կէօսԹէր-

մէք . Ինձ ինձ՝ վէ սայրը քիթ ապաւ-
 րըմըր օգույուայ վուգու՛Ք օլտու՛մ , քի
 Միլէթին եօրունտա եանկըչը ըգ վար ,
 պու էճիլտէն սօղըույու թու՛թտու՛մ :
 Պու գատար սերպէստ ճէվապա՛ վէ-
 զիր եօրքէյէ չըգըպ , եմր էթտի Տէր
 Կոմիտասըն պաշընը վուրմաղա՛ իւչ
 այագտաշարը իլէ պերապէր : Օ վա-
 գըթ Տէր Կոմիտաս եիւրէքի սէս իլէ
 Վէզիրէ տէտի . սէն պէնի գաթլէթ-
 տիրիյօրսուն նա՛հագ եէրէ . լաքին
 պիլմէլիսին քի հուգուրու մա՛հէրտէ
 սուչուզ գանըմը սէնտէն թալապ է-
 տէճէյիմ . զիրա սէնին նէֆէսին տիր
 պէնի էօլիւմէ թային էտէն : Պու
 սէօզէր՝ Վէզիրին եիւրէյինէ զօր-
 դու թէհսիր էթտիրիպ , էօրֆիւ-
 շէհրէ իլէ Պատրիարգա տէտի . պու
 բաբազըն դանը սէնին պաշընա օլտուն :
 Պու սէօզէ՛ Պատրիարգ , վէ տէրտէր-
 լէր՝ պէլի էֆէնտիւմ , սէվապը սանա
 օլտուն , վէ գանը մապալը պիլիլիմ պա-
 շըմըղա օլտուն , տէտիլէր :

Ե Ի Կ Ի Ր Մ Ի Գ Ի Ր Ի Ն Ճ Ի Դ Ա Դ
 Ա շ Կ Տ Ե Ր Կ ո մ Ի տ ա ս ֆ ա հ ա ն ա յ Բ Է ս Լ Է Տ օ .
 Լ օ ն ք ո ո ւ Ճ Է Լ Լ ա Բ Է Լ Է ն Է :

Բ գ ա պ ի ն ճ է Ե ա գ ա ս ը ն տ ա ն Թ ու .
 Թ ու պ ճ է լ ա թ ՝ Տ Ե Ր Կ ո մ Ի տ ա ս ը մ Ե Ր .
 տ Ի վ Է ն տ Է ն ա շ ա ղ ը Է ն տ Ի ր Ի ր ք Է ն , վ Է .
 զ Ի ր Հ ա ս ա ս ս ր ա շ ը յ ը չ ա ղ ը ր ը պ տ Է տ Ի ,
 ղ ա յ ր Է թ Է թ շ ու բ ա բ ա ղ ը տ Է ծ ն տ Ի ր .
 մ է յ Է , ս Է ն Ի չ ը ր ա գ չ ը գ ա ր ր ը ր մ . զ Ի .
 ր ա Ե Ի ւ ր Է յ Ի ր ա հ ա թ տ Է յ Ի Լ Ի տ Ի ,
 Կ Իւ ն ա հ ս ը ղ ա տ Է մ Ի ն ս Ի ճ Ի լ Ի ն վ Է ր տ Ի .
 յ Ի Է ջ Ի ն : Է լ Է ր Ի ն Ի Է ն ք ս Է ս Ի ն ն տ Է ն ս ր ա ղ .
 լ ա յ ը պ ՝ չ ը գ ա ր տ ը լ ա ր Տ Ե Ր Կ ո մ Ի տ ա ս ը
 վ Է զ Ի ր տ Ի վ ա ն ը ն տ ա ն . վ Է Ե Է թ Ի չ տ Ի .
 Լ Է ր Ի ս Է ա լ ա յ Ք Է ռ ջ ք Իւ ն Է ՝ ճ է լ ա թ Է մ ր
 Է թ տ Ի Տ Ե Ր Կ ո մ Ի տ ա ս ա տ Ի զ չ Է ռ ք մ է .
 յ Է , վ Է պ օ ջ Ի ու ը ու ու ղ ա թ մ ա ղ ա : Հ ա .
 ս ա ս պ ա շ ը Ե Է թ Ի չ Ի պ ՝ Տ Ե Ր Կ ո մ Ի տ ա ս ը ն
 ս ա գ ա լ ը ն ը Է ռ մ տ Իւ , վ Է ր Է ճ ա Է թ տ Ի
 Է ռ Ի ւ մ ո Է ն գ ու ը Թ ու լ ի ա յ ա . ս ա ն ա ա .
 ճ ր մ ա ղ ս ա ն ՝ Է վ լ ա տ լ ա ր ը ն ա ա ճ ը , Է Ֆ Է ն .
 տ Ի մ Ի զ ս ա ն ա մ ա ն ս ու պ լ ա ր վ Է ր Ի ր ,
 Կ Է Լ . . . : Տ Ե Ր Կ ո մ Ի տ ա ս հ Ի չ ճ է վ ա պ

վերմէտի , զիրա՛ նրանեալ են անբիծ :
 Սաղմոսունու պաշամբշ ըոր սէօյլէմէ .
 յէ . պիթիրտի իսէ՛ տէտի . պէն տի-
 նիւի ինքեար կէլմէմ . Քրիստիան ըմ ,
 վէ Խանրն գուլույում : Օրատան գալ-
 տրըրս ճէլլամ՝ Տէր Կոմիտասը իւչ
 այագտաշարը իլէ պերասէր , Պար-
 մադ գաբույա կէօթիւրիւրքէն , Սու-
 թան Պայազիթէ Եազրն Ուրում տէս-
 բօթլէրի , վէ բաբազարը պիր մատտէ
 իչին Քափույա կիտէրլէր իտի . սուն-
 լար Տէր Կոմիտասը օ հալտէ կէօր-
 տիւրլէրինտէ՛ օրհնութիւնունու իս-
 թէտիլէր : Տէր Կոմիտաս Յովհաննէս
 աւետարանիչին իւք Գլուխունու Եա-
 նի՛ Ի սէլ Բանէ էր Բանն պաշամբշ ըոր .
 Պարմադ գաբույա վարսըլար ըսա . Ե
 Բանն Տարփն Եղե սէօյլէտի , վէ տէօնիւս
 յորդորել էթտի այագտաշարընը
 գօրգմամաղա , վէ Քրիստոսուն հա-
 ւատքը իչին սէվինէրէք գան տէօքմէ-
 յէ . վէ չիւնքի էլլէրի պաղը իտի՛
 այաղը իլէ Եէրէ պիր խաչնշանը Եաղ-
 տը , վէ տիզ չէօքիւս օթ ուրտու ճէլ-
 լամըն Էօնիւնէ :

 Ե Ի Կ Ի Ր Մ Ի Ի Ք Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

ԱՆԻՆՆ ՏԵՐ ԿՐԻՍՏՈՍ ԲԱՏԿՈՆՆԱՅԻՆՆ ԵՊՈՒՆ
 ՆԸ ԿԵՆԵԼԵՍԻ :

Տիղ չեօքիւպ եէրէ օթուրաճաղը մահալտէ՝ Հասաս պաշը թէքրար վէ թէքրար տին թէքլիֆ էթտի , վէ ճէլլաթ տա պէրապէր . տէտի ՏԵՐ ԿՐԻՍՏՈՍ , սանա նէ քի էմր օլտու իսէ՝ օնու էլլէ . վէ Հայր Թր , Աշըն սէօլլէյիպ՝ Հա-ափաճը տախի եարը էթտի իսէ՝ ճէլլաթ պիր վուրուշտա՝ պաշընը տիւշուրտիւ շաբաթ կիւնիւ էօլլէտէն սօնրա , Պ.եմետրիոս վկայնըն կիւնիւնտէ , Հոկտեմբերին 25 ինտէ , 1707 սէնէտէ : Ազապինճէ հալա թէպտիլ օլուպ՝ իւչայ տըր եաղմուր կէլմէմիշ իտի , զօրլու պիր եաղմուր եաղտը . շէօլլէ քի էյի ճանլար միւճիզաթ սայտըլար հալանըն պիրտէն պիրէ թէպտիլ օլմասըն : Մ կմլէքէթատէթինէ կէօրէ՝ իւչ կիւն ազիլ թէնի մէյտանտա գալտը . վէ հատարը քիյիւրճիլէր զիյարէթէ կիտէրլէր ի-

տի : Չօգ քիչլկեր շահատէթ լըր էթ-
միշկեր օ կէճէ նուր կէօրտիքէրինէ:
Տէր կոմիտասըն իւզէրինտէ : Իւջիւն-
ճիւ կիւնիւ , եանի' բազար երթէօի
Հոկտեմբերին 27 սի , ազիզ Նահա-
տակըն տիւշմանլարը հէտիյէլըր իլէ
վէգիրէ կիթտիլըր , ըէճա էթմէյի ,
քի Մէմլէքէթ ատէթինէ կէօրէ՝ եա-
րամազըրըն լէշի կիպի՝ տէնիզէ աթ-
սընլար Տէր կոմիտասըն թէնիսի : Լա-
քին վէգիր գօլտու պունլարը , վէ ա-
զիզ Նահատակըն խըսըմլարընա իզին
վէրտի ճայրզընա կէօրէ մէզարա գօ-
մազա : Պաւ սէմինճլի խապեր էթ-
րաֆա եայըլտը ըսա՝ Տէր քիչի սեր-
պիստ օլուպ՝ Պարմազ դափույա գօշ-
տուլար , օլ ազիզ Նահատակըն թէ-
նիսի թափօր իլէ՝ Քերեզմանա կէօ-
թիւրմէք իջին :

ՊՐԻՆՏԵԶ ԲԵՐԿՄԱՆՆԻՆԻ ԿՈՆՍՏԱՆՍՆՈՒԼՆԻՆԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ

ՆԻԿԻՄԻ ԻԻՉԻՆՃԻԻ Պ Ա Պ

Այլ Նահատակըն իկիւշաճ իլէ իէօի-
ւ

Գ

Տէր կոմիտասըն խըսըմլարը՝ Յով

Հաննէս Պատրիարքտան Ճաղ իսթէ-
 տիլէր . լաքին նէ ճաղ վերտի , վէ նէ
 տէրտէր կէօնտէրտի . Արոււմարըն
 Բաթրիկի՝ Գայսէրի Եպիսկոպոսու
 Կիպրիանոս , իշիթտի իսէ քի հէմ
 ճաղսրգ , հէմ տէրտէրտիգ գալտըրա-
 ճագլար ազիգ Նահատակըն թէնինի ,
 Յովհաննէս Պատրիարգա նիսպէթ՝
 հէմ ճաղ կէօնտէրտի , հէմ Մետրապօ-
 լիտլէրինի , վէ Քահանայլարընը կէօն-
 տէրտի , քի զիյնէթ իլէ մարտիրոս
 մասունքլարը կիպի՝ Գերեզմանա գօ-
 սունլար ազիգ թէնինի : Խմտի կէօրիւ-
 մէտիքի հէթիլամ իլէ կէօթիւրտիւլէր
 Պալզլըյա , վէ Քէօմիւրճեանց սիւ-
 սիլէսինին գերեզմանլըղընա՝ Եերլէշ-
 տիրտիլէր Ալլահըն թալէհլի գուլու-
 նու : Վէ պէօյլէ թէքմիլ օլտու՝ Ալ-
 լահտան իւկիւթլէնմիշ Քէօմիւր-
 ճեանց սօյունտան , Տէր կոմիտաս
 Քահանայնըն՝ նահատակութիւնու :

Լ. զիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայնն
 Տէմասիրի օլուպ, իշպու քիթապ-
 ճըգտա միւնտէրձ օլտուղու վէճՏ իլէ
 Տէմ խուսէմասընըն զարազ վէ նէֆ-
 սանիյէթատէն պիթթաՏըիք իճրաիթ-
 տիքէրի էնվայի նապէճա Տարէքէթ-
 լէրի, վէ իլլաֆըշէրի գաթէ Տիւքմ
 օլուննաւընըրայէլայն միւշաՏէտէ, վէ
 Տէմ Քահանայը մէրգումուն Ֆազիւ-
 լէթ վէ քէմալիյէթլէրինէ վուգու-
 ֆու թաւմէ քէսպ Լ. թմիշ օլան, միւ-
 լէթի սահոէտէն վէ քէթէպէտէն
 էՏի սաարիֆ ՎաՏի էֆէնտի նամ
 զաթըն ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահա-
 նայնն մէտՏինէ տալի օլարազ օլ ա-
 սիրտէ գալէմէ ալմըշ օլտուղու էպէա-
 թընը պու իքինճի պասմասընա իլավէ
 էթմէք միւնասիպ կէօրիւնմիւշ տիւր:

Տէր Կոմիտաս Էւզէրինէ ՌասէՏիւնայի
 Վահշի էֆէնտի:

Գօմա օլ մազոււմին ահըն թալէպ էթ գանը-
 նը եա Բապպ .
 Լութֆինլէ նիհան էլլէ կիւլ կիպի ճանընը եա
 Բապպ .

Նասիպ էլէ ճէմիսինէ անըն իղանընը եա
 Բապպ .

Ճէհլնին գալլինէ տամլաթ անըն իմանընը եա
 Բապպ .

Էլշաղ օլտուն սուրուր էթմէ անըն տիւշմնինի
 եա Բապպ .

Իքի ճիհանտէ մէսրուր էթ անըն եարանընը
 եա Բապպ .

Պու նէվի շէհիտին արթըր շէօհրէթ ու շանընը
 եա Բապպ .

Անըն շէֆաէթի իլէ կէօսթէր իհսանընը եա
 Բապպ :

Տէմէտիէր հիչ ասլա քիմ պունա րաղի մի
 տիր Ալլահ .

Տէտիէր քի պօյնումուզա կէր պունտա վար իսէ
 կիւնահ .

Չաթի փաքին հէօրմէթինէ էթմէսին անլէրի
 ֆէրահ .

Սուլու մանասթըր փափաղը ճիւմլէսի գանը
 տըր պիլահ .

Պիղէ մէյտան գալլըն աէյիւ օլտուլար ալէմէ
 իքրահ .

Ննիլլինէ եօգ սուր մէճալ զիրա ճիւմլէ օլտուք
 ալէահ .

Պու նէվի շէհիտին արթըր շէօհրէթ ու շանընը
 եա Բապպ .

Անըն շէֆաէթի իլէ կէօսթէր իհսանընը եա
 Բապպ :

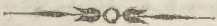
Օլմայիճադ պիրաղ ճէվէր չըգարմը մէյտանէ
 ազմուն .

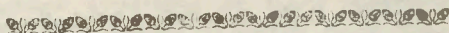
Օլմազսա եար պու գահրըման պիզ աէ օլուրու
 սուք մահզուն .

Օլմասա գաղնյի մէօհքէմ գալլուր իտի օ պէր
 գանուն .

Սէնքի մէհէնք օլմայիճադ էլպէթ պէլլի օլմաղ
 ալթուն .
 Անըն հէր պիր թէտպիրլէրի պիղի էլլէմիշ տիր
 մէճնուն .
 Բիմքի սէպէպ օլտու խէ էլլէ եա մէվա սէր-
 նիկիւն .
 Պու նէվի շէհիտին արթըր շէօհրէթ ու շանընը
 եա Բապպ .
 Անըն շէֆաէթի իլէ կէօսթէր իհասանը եա
 Բապպ :
 Էլլէտիմպէն օլ զտհիտին բուուսինէ քիւննի
 իճմալ .
 Նէտէնլիւ էլլէսէմ մէտհին գուարէթտէն կէօ-
 լիւմիւշ մէհալ .
 Տիւա էկէր ագըլ իսէն պու իլլէրտէն չօգ հիսսէ
 ալ :
 հիսսէմէնա օլտունլար տէյիւ կէօսթէրտի լէթ-
 ֆինի ճէլալ .
 Պիր քիշի օլ լութֆէ էրսէ նէլլէր զայրու մալի
 մէլալ .
 Ահքի պունուն թէտպիրինէ ճիւմլէմիղ օլմուշ
 տուդ մէյալ .
 Պու նէվի շէհիտին արթըր շէօհրէթ ու շանընը
 եա Բապպ .
 Մնըն շէֆաէթի իլէ կէօսթէր իհասանընը եա
 Բապպ .
 Օլմուշ իտիք թա էղէլտէն ճիւնպիշլինէ անըն
 մէյիլ .
 Վար մը իսի սիր նօգսանի հաֆըղ քէլամ իտի
 էյ տիլ .
 Ճէլլի ալէ խաքի գապրին էլլէյէ նուր իլէ սէ-
 պիլ .
 Ատուլէրի կէօրիւպ օլտուն աիւննա իչրէ հէր
 տէմղէլիլ .

Փառաթ աչքը եթտի պիղի ալուտէ պուրահէ
 տէլիւ .
 Մախլէսիսիդ վահշի տէնտի մաւպարէք էյլէյէ
 ճէլիւ .
 Պու նէվի շէհիտին արթըը շէհրէթ ու շանըը
 եա Բապպ .
 Անըն շէֆաէթի իլէ կէօսթիը իհսանըը եա
 Բապպ :

Ս Օ Ն Ի Ե Լ Ա Մ

Ալլահ էֆէնտիմիզ քէնտի սէվկիւլիւ քուլլարընը հէր պիրիսին ամէլինէ կէօրէ սուրբ Արքայուլթիւնսա իւճէ փառքա նայըլ էթտիք տէն սոնկրա՝ կէօրիւրիւզ քի պու տիւնէատէ տախի անլէրի պէջիւթմէք իստէր , պիւտիրմէք իչին պիղէ անլէրին նէ՝ թիւրլիւ սալթա նաթա մալիք օլտուգլարընը կէջլէրտէ : Ալլահ էֆէնտիմիզին պու միսիլի էյլիքտարըլընը էյիճէ ալնամաք իչին՝ Ֆիքր էտէլմ սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ պապամըղըն վարքընը : Պարթև սինսիլէսինտէն պիր քիշի իւկիւթլէնտի Ալլահտան , նիւսիւպէթլի իսկէնճէլէրէ տայանար , վէ պիւթիւն պիր Միլլէթի լուսաւորէլ էթտի . էնճամընտա զահմէթլէրինին վէ իսկէնճէլէրինին իւճրէթինի ալտը սուրբ Արքայուլթիւնտա՝ Նահապէտլէրին , Աւաքեալլարըն , վէ Հայրապէտլէրին տերէճէսինտէ : Պունտան մատէ կէօրիւրիւզ՝ քի պու տիւնէատէ պախի Ալլահ էֆէնտիմիզ պէջիւթտիւ քէնտի սէվկիւլիւ վէ էմէքտար քուլլունու . զիրա պին տէօրթ եիւզ սէնէտէն պերի իամ իլէ եաշայօր տիւնէա իւղէրինտէ . վարքը վէ իսկէնճէլէրի օքունույօր քիթապլէրտէ , վէ հէր թիւրլիւ լիսանտէ . հիտապսըզ ճանլար հէր Միլլէթտէն Սուրբ Թանըլպ՝ քէնտիլէրինէ բարեխօս թուլթ .

մուշարտոր : Ազիզ մասունքլարը ներէտէ պու-
 լունուրսա՝ հազնէ կիպի սաշլաներեօր . վէ հէ-
 զարէն պին ջերմեւանդ ճանլար պիր քիւչ
 չիւք փարչասընը էլէ կէթիրմէք հավէսինտէ
 աիրէր : Կէ'օր քի նի'ճէ Լուսաւորիչ պապա-
 մըզ կէօյլերին փառքընա նայիլ օլտու խսէ , օ-
 նուն կիպի վէ պու տիննեատա ինսանլար պէյ-
 նինտէ շան պուլտու : Պունա քէզալէք՝ Ալլա-
 հըն ազիզ քուլու Տէր Կոմիտաս , էօլիւմիւ-
 անձնա ալաղընսա՝ կէօյլերտէ Մարտիրոսլարըն
 փառքընա լայրք օլտու : Պունտան մատէ խսաէ-
 սի Ալլահ էփէնաիմիզ պէօյիւթմէք քէնտի
 քուլունու տիննեա իւղէրինտէ . զիրա պաշը
 քէսիլտիկի կիւն պէօյիւք էլէլէրին պիրի , լծէզ
 վարի սիւրէթինի չէքաիրիպ՝ Տէր Կոմիտասըն
 վարքընը տախի քրսաճա եաղըպ քիթապա կէ-
 չիրտի : Իքինճի՝ Եւրոպիանըն աէվէթէրինէ
 Տէր Կոմիտասըն մերթիղինի , վէ քան աէօք-
 տիւլունիւ պիլտիրտի : Ալիմ քիմսէլէր՝ վար-
 քընը եաղմաղա չափուք հավէս էթալէր . վէ
 նիճէ Իւք քէլամըմըզտա թարիֆ էթալէք՝ Գե-
 րեզմանը զիարէթ եերի օլմուշ տուր իսթամ-
 պօլ ճէմահէթինէ , աւքսան սէնէտէն պերի
 հէր քիչինին մուհապպէթի սէօնմէյիպ՝ կիւն
 պէ կիւն ալէֆլէնմէտէտիր : Օլան միւճիւզաթ-
 լարը ֆարզ օլայրտը պունսա պիլտիրմէք՝ պէօ-
 յիւք պիր քիթապ սօլար ըտը : Իօլիւմիւնէ
 սէպէպ օլանլարըն նիւսիւպէթլի քաղէլէրէ կէլ-
 մէլէրի՝ ճիւմէյէ պէյան տըր : Էյ իմսի ա .

շքեարէ կէօրիւնիւր՝ քի Ալլահ էֆէնաիմիզ
 քէնաի հաւատարիմ քուլարընը սուրբ Արքա-
 յութիւնտա սէվինտիրալքտէն սնորա՝ պու սիւն
 էասէ տախի ընլարը պէօյիւտիւր : Օլա քի
 պիղակ ընլարըն շիֆայէթ՝ ճիլիկի իւէ սուրբ Ար-
 քայութիւնուն փառքընա լայրք օլայըլ . ամէն :

Վրունու տախի իշարէթ իտէրիզ պուրա-
 ճըքտա . քի պու վարքը էաղարըրմըզտա ,
 Տէր կոմիտասը՝ Սուրբ , էա Մարտիրոս , էա
 Երանէլի աէմէք հաթտիմիզ օլմատըղընտան ,
 Փսքաթ՝ Ալլահըն աղիզ քուլա Տէր կոմիտա քա-
 հանայ աէտիք : Զիրա պու վճիւր ընդհանուր
 Եկեղեցիտէն պէքէրիզ :

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by the paper's texture and some staining.

Ֆ Ի Հ Ր Ի Ս Թ

Եսնի

Յ Ա Ն Կ

ԵԻ-Կ.

Ա.	Պատ.	Ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- նըն սինսիլէսի	4
Բ.	"	Ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- նըն կէնճ եաշընտա Թէրպիլէ օլմասը	3
Գ.	"	Ազիզ Տէր Կոմիտասըն Քահա- նայ օլմասը	5
Դ.	"	Ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- նըն ուղղափառ օլմասը	7
Ե.	"	Ուղղափառ լարըն սէրպէս Թլիկի Իսթամպօլտա	10
Զ.	"	Հալածանք պաշտօնը Իսթամ- պօլտա , ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայ դաշտը Երուսաղէմէ .	12
Է.	"	Ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայ Երուսաղէմսէն տէսնաիւ Իս- թամպօլա	15
Ը.	"	Տէր Կոմիտասըն Թէքրար կիզլէն- մէսի	18
Թ.	"	Ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայ պիրազ վաղըթ մէյտանա չըգըպ էինէ կիզլէնտի	20
Ժ.	"	Ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայ էվաէ կիզլէնիպ Ողբունու եազ- տը	23
ԺԱ.	"	Ազիզ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- նըն Ողբու	25

ԺԲ . "	Ա զի զ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- նըն էվլնի պատրպ հասիլ ի Թ- տիլէր	28
ԺԳ . "	Տէր Կոմիտաս եինէ սագլանոր էվլնաէ	31
ԺԴ . "	Ի զմիրլի Յովհաննէս Պատրիար- դըն իշէ պաշամասը , վէ ին- սանլարըն զայի.ֆլիյի	33
ԺԵ . "	Ա զի զ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- նըն Թու.թու.լմասը	36
ԺԶ . "	Ա զի զ Տէր Կոմիտաս Քահանայը չբգարտըլար վէ զի տիվանընա .	38
ԺԷ . "	Ա զի զ Տէր Կոմիտաս Քահանայը կէօթիւրտիւլէր Քալաթա Մօլ- լասընա	40
ԺԸ . "	Ա զի զ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- նըն Իլամընըն եազըլմասը . . .	42
ԺԹ . "	Ա զի զ Տէր Կոմիտաս Քահանայը Թէքրար վէ զի տիվանընա չը- գարտըլար	45
Ի . "	Ա զի զ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- նըն էօլիւմէ Թայըն օլմասը . .	47
ԻԱ . "	Ա զի զ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- թէսլիսօլունտու Ճէլլատ էլնէ .	50
ԻԲ . "	Ա զի զ Տէր Կոմիտաս Քահանայ- նըն պաշը քէսիլմէսի	52
ԻԳ . "	Ա զի զ Նահատակըն ի թիւլամ իլէ կէօմիւլմէսի	53
	Տէր Կոմիտաս իւզէրինէ միւսէմ- մինայի վաչի էֆէնսի	55
	Սօն քէլամ	59

